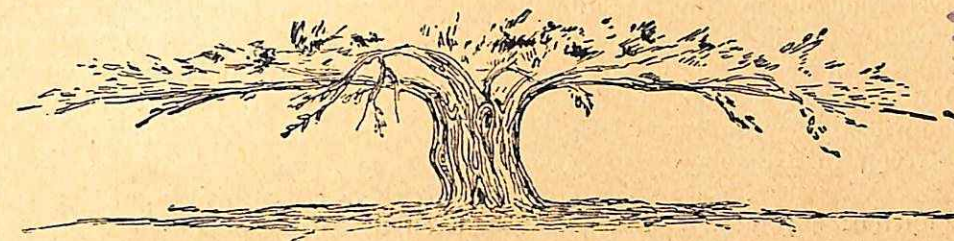

Α. ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ. — ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ Ο ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΚΑΣΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΑΓΩΝΟΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Δ'
15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1904

Η ΙΘΑΚΗ Ή Η ΛΕΥΚΑΣ;

Δύο πρόσφατα γεγονότα, η τραγική σύγκρουσις τῆς Πυλάρου καὶ τῆς Ἀσσου, καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὀλλανδοῦ ἀρχαιοφίλου κ. Γκαϊκωπ, ὅπως δαπανήσῃ ἐκ νέου ἀφειδῶς διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ὀδυσσεῶς, φέρουν τὸν νοῦν πρὸς τὴν ποιητικὴν Ἰθάκην, τὴν πατρίδα τοῦ ἐπικοῦ ἥρωος τὴν δοξασθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ἄθλους του, τὰς ταιλαιπωρίας του καὶ τὰς περιπλανήσεις τοῦ θεοειδοῦς υἱοῦ του.

Καὶ διέρχεται σήμερον ἡ Ἰθάκη περιπέτειαν παράδοξον δὲν δύναμαι δὲ νὰ ἀποκρύψω ἐπισκεφθεὶς αὐτὴν πέρυσιν, ὅτι ὁ λαὸς αὐτῆς κατέχεται ὑπὸ παροξυσμοῦ ἀγανακτήσεως καὶ λύπης.

Εἶναι δὲ πολὺ δικαιολογημένα τὰ αἰσθήματα ταῦτα τῶν Ἰθακησίων. Ἄς φαντασθῇ τις ἓνα εὐπατρίδην, μὲ ὄνομα δοξασθὲν ἀπ' αἰώνων, ὄνομα ἐπαναλαμβανόμενον εἰς ἐκάστην τῆς ἱστορίας σελίδα, εἰς τὸν ὁποῖον αἴφνης λέγουν: Ἐκλεψες ὄνομα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἰδικόν σου· ἀντιποιεῖσαι περγαμηνὰς ξένας· ὑποδύσαι προσωπικὴν κατάστασιν ἀνήκουσαν εἰς ἄλλον.

Καὶ ὕστερον ἂς ἀναμετρήσῃ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν ὁλοκλήρου λαοῦ μίᾳς νήσου, εἰς ἣν ἡ ἀρχαιολογία, περισυλλέγουσα μαρτυρίας κατηγορίας ἀπ' αὐτῆς τῆς Ὀδυσσεΐας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν δόξαν τῆς, ἔρχεται καὶ λέγει:

Δὲν εἶσαι, ὅχι, ἡ Ἰθάκη σύ. Ἥλλαξες τὸ ὄνομά σου μὲ τὴν Σάμην ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγχύσεως τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἡ κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν, τῶν Βανδάλων τῶν τότε χρόνων· ὑπεξήρσες τὸ ὄνομα τῆς σημερινῆς Λευκάδος.

Καὶ τότε;

Ἄν ἡ κατηγορία εἶναι ἀληθής, ὅλα καταρρέουν, ἀποσπῶνται, ἀποφυλλίζονται· ἀναμνήσεις, παραδόσεις, καὶ ποιητικὰ τοπία, τὰ ὁποῖα ἐδόξασαν οἱ στίχοι τοῦ ἀπροσίτου ἀοιδοῦ τῆς Ἰωνίας. Δὲν μένει πλέον εἰμὴ μία νήσος ἄσημος εἰς ταὺς ἡρωϊκούς χρόνους, χωρὶς Ὀδυσσεά, χωρὶς Τηλέμαχον, χωρὶς οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὸ ἀθάνατον ἔπος.

Καὶ ἔχονται τόσον οἱ Ἰθακήσιοι τῆς δόξης τῶν ἀπωτάτων ἐκείνων χρόνων! Αἱ ὁμηρικαὶ ἀναμνήσεις ἀναθρόσκουν ἀνδράσι εὐθύς ὥς πατήση τις τὴν πόλιν, ἥτις καθάριος, κομψή, ἀλλὰ μελαγχολικὴ, ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς παραλίας ἐν σχήματι πετάλου ἐπιστεφομένη ὑπὸ βραχιδῶν λόφων.

Ἐπὶ τῆς πλατείας θὰ συναντήσετε εὐθύς ἀμέσως τὴν λέσχην «Πηνελόπην» καφενεῖα, ξενοδοχεῖα, παντοειδῆ καταστήματα καὶ πλοῖα καὶ λέμβους ὑπὸ τὰ ὀνόματα τοῦ Ὀδυσσεῶς, καὶ τοῦ Τηλεμάχου. Εἶναι ἐξαιρετικὴ ἐν Ἰθάκῃ ἡ προσήλωσις καὶ τοῦ ἐσχάτου ἀγρότου πρὸς τὰς ὁμηρικὰς ἀναμνήσεις, περὶ ὧν ἐν τούτοις ἀτελεστάτας καὶ ἀορίστους ἔχει ἰδέας, ἀπὸ παραδόσεως καὶ ἀφηγήσεων τῶν ἀνεπιτυγμένων συμπολιτῶν του.

Διὰ τοῦτο ὁ κ. Λαϊρπελ, ὁ σοφὸς ἀρχαιολόγος, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἡ νῆσος αὕτη ἐξηπάτησε τὸν ἀρχαῖον κόσμον παρισταμένη ὥς Ἰθάκη, ἐνῷ δὲν εἶναι, ἀποτελεῖ τὴν ἀντιπαθητικωτέραν διὰ τοὺς Ἰθακησίους μορφήν.

Καὶ ἐγράφη δὲ περὶ αὐτοῦ, καὶ δύνασθε νὰ τὸ ἀκούσετε καὶ ἀπὸ τὸν τελευταῖον χωρικόν

ὅτι τόσον ἔχει ἐρριζωμένην τὴν πεποίτησιν ὅτι Ἰθάκη εἶναι ἡ Λευκάς, ὥστε τὰς ἀνασκαφάς, τὰς ὁποίας ἐνήργησεν ἐν Ἰθάκῃ δαπάναις τοῦ Ὀλλανδοῦ ἀρχαιοφίλου, τὰς ἔκαμε πρὸς τὸ θεαθῆναι, τρέμων μήπως ὑποστῇ τὴν ἀτυχίαν νὰ ἀνεύρῃ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεως.

Εἶναι δὲ ἄμετρος ἡ χαρὰ τῶν Ἰθακησίων, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ κ. Δαϊρπφελ ἐπιδοθεὶς κατόπιν εἰς ἐπιμόνους ἀνασκαφάς ἐν Λευκάδι, πάντοτε δαπάναις τοῦ αὐτοῦ Ὀλλανδοῦ, δὲν κατάρθωσε νὰ φέρῃ καμμίαν διὰ τῆς σκαπάνης ἐπιβεβαίωσιν τῆς κατηγορίας του, ὅτι ἡ σημερινὴ Ἰθάκη εἶναι Ἰθάκη κατὰ πλαστοπροσωπείαν, κανένα ἀπὸ τῆς σκαπάνης πρόσθετον ὑπὲρ τῆς Λευκάδος τίτλον.

Πανηγυρίζουν δὲ σήμερον οἱ Ἰθακήσιοι τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ὀλλανδὸς Μαικήνας ἀπογοητευθεὶς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων, τῶν ἐν Λευκάδι ἀνασκαφῶν, προσφέρει ἤδη τὸ χρῆμα του εἰς τὴν γαλλικὴν ἀρχαιολογικὴν σχολήν, ὅπως δι' ἀνασκαφῶν ἀποδείξῃ τὴν ... γνησιότητα τῆς Ἰθάκης.

Ὅπως δὴποτε εἶναι πολὺ θλιβεραὶ αἱ καθαιρέσεις αὐταὶ τῶν ἀναμνήσεων, τῶν τίτλων, τῶν πεποίτησεων, τὰς ὁποίας ἐπιχειρεῖ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν εἶναι τόσον ἀμφισβητήσιμοι καὶ ὑποθετικά, ὅσον ἡ καθαίρεσις τῆς Ἰθάκης, καὶ ἡ παράδοσις τῶν ὁμηρικῶν περὶ αὐτῆς εἰς τὴν Λευκάδα.

Μέχρι τοῦδε καθηροῦντο θεότητες τοῦ Ὀλυμπιακοῦ δωδεκαθέου ἀπὸ τῆς κατοχῆς τῶν ἱερῶν αὐτῶν.

Ἡ Ἀθηνᾶ π. χ. ἐπ' αἰῶνας ἐκυριάρχει τοῦ ναοῦ τῆς Σουνιάδος Ἀκρας, κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὸν ἀναμφισβήτητον τίτλον τοῦ Πανσανίου «Σούνιον παράκειται γῆς τῆς Ἀττικῆς» καὶ λιμὴν τε παραπλεύσαντι τὴν Ἀκραν ἐστὶ, καὶ ναὸς Σουνιάδος ἐπὶ κορυφῇ τῆς Ἀκρας».

Ἀλλ' ἦλθεν ἡ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου κ. Στάη, καὶ ἐξέθαψε ψήφισμα τῶν ἐν Σουνίῳ στρατευομένων Ἀθηναίων ἐπαινετικὸν πρὸς τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Κηφισόδοτον τὸν Ἀχαρνέα, εὐρεθὲν κατὰ χώραν ἐν τῷ ναῷ, μὲ τὴν τρομερὰν μνησίαν, ὅτι ἰδρῦθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ποσειδῶνος.

Καὶ ἐξέπεσεν ἡ θεὰ τῆς φρονήσεως, τῆς κατοχῆς τοῦ ἐρημικοῦ ναοῦ· καὶ δὲν ἀνήκουν πλέον εἰς τὴν σεμνὴν Παλλάδα, τὴν Πρόμα-

χον, τὰ σεπτὰ ἐρείπια, ἐφ' ὧν ἐπὶ δύο σχεδὸν χιλιετηρίδας ἐκυριάρχει, καὶ ἅτινα φέρουν λατρείας φόρον, τὸ ὄνομα τοῦ Βύρωνος χαράχθεν ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ ῥόχθος τῆς ὑπνωτιούσης θαλάσσης, ἡ γλυκεῖα μολπὴ τῶν ἐρήμων αἰγιαλῶν, ἄσμα ἀοράτων Σειρήνων, δὲν ἀνέρεχεται πλέον πρὸς τοὺς φαιούς ἐκείνους στίλους, καὶ πρὸς τὰ μάρμαρα τὰ πεπτωκότα, ὡς ὕμνος πρὸς τὴν Παλλάδα, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἐνάλιον.

Τὴν αὐτὴν δὲ προγραφὴν ὑπέστη τοῦ Διὸς ἡ παρθένος κόρη, καὶ ἐκ τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ναοῦ αὐτῆς.

Ἐνῶ ἐκαθαρίζετο πρὸς διετίας τὸ βαθύτερον δάπεδον τοῦ ἀρχαίου τεμένους, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη ὁ ναός, τοῦ ὁποίου σήμερον σώζονται τὰ ἐρείπια, εὐρέθη που ἐγκεχαράγμένη ἐπὶ ἀσβεστολίθου ἀρχαία ἐπιγραφὴ ἔχουσα ὡς ἑξῆς:

«ΙΑΡΙΟΣ ΕΟΝΤΟΣ ΤΑΦΑΙΑΙ Ο ΟΙΚΟΣ
ΕΠΟΙΗΘΕ»

Καὶ ἐνθυμήθη τότε ἡ ἀρχαιολογία ὅτι ἡ Ἀφαία αὕτη ἦτο ἐγγωρία τῶν Αἰγινητῶν θεᾶ· ὅτι ὡς τοιαύτην τὴν ἐξύμνησεν ὁ Πίνδαρος· ὅτι τὴν μνημονεύει ὁ Πausanias καὶ ὁ Νικάνδρος, καὶ ὅτι ὁ πρῶτος ἔχει παραδώσει εἰς τὴν Ἀφαίαν ἀναμφισβήτητον τὸν τίτλον τῆς ἰδιοκτησίας ἐπὶ τοῦ ναοῦ τὸν ὅποιον κατεῖχεν ἕως προτέρων ἡ Ἀθηνᾶ λέγων· «Ἐν Αἰγίνῃ δὲ πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Πανελληνίου Διὸς ἐστὶν Ἀφαίας ἱερὸν, εἰς ἣν καὶ Πίνδαρος ἄσμα ἐποίησεν».

Ἀλλ' αἱ μεταβολαὶ περὶ τὰ ζητήματα τῆς κατοχῆς καὶ κυριότητος διαφόρων ναῶν ὑπὸ τῶν θεοτήτων, αἵτινες ἐνέμοντο αὐτοὺς διανοίκα κυρίου καὶ καλῇ πίστει εἶναι ὀλιγότερον δύσκολοι ἀπὸ τὴν ἀμοιβαίαν μετὰ θεσιν νήσων καὶ μάλιστα ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς ἐτέρας, δεινῶς διαμαρτυρομένης.

Καὶ ἡ εὐγλωττοτέρα ἐκδήλωσις τῆς διαμαρτυρίας ταύτης εἶναι ὁ ἀγὼν ὃν διεξάγει, διὰ τοῦ περιοδικοῦ τύπου καὶ διὰ μογογραφῶν, κατὰ τῆς ἐπὶ πλαστοπροσωπεύειας κατηγορίας τῆς πατρίδος του ὑπὸ τοῦ κ. Δαϊρπφελ, νεαρῶτατος Ἰθακήσιος ἐπιστήμων, ὁ κ. Ν. Πανλάτος, ἀγὼν ἐρρωμένος εἰς τὸν ὅποιον ἀρτιωτάτη μάθησις καὶ βαθυτάτη κρίσις ὀπλίζονται μὲ τὰ ὅπλα τῆς ἐρμηνείας τῶν χωρίων τοῦ Ὀμήρου, τῆς συμμαχίας πλείστων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων συγγραφέων, μὲ τὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα αὐτὴ ἡ τοπογραφία τῆς νήσου παρέχει εἰς αὐτόν, ὅπως μὴ ἐκφύγῃ ἐκ τῆς μικρᾶς πατρίδος του ἡ δόξα τῶν ἀναμνήσεων τοῦ Ὀδυσσεως καὶ τοῦ Τηλεμάχου.

Εἰς τὴν καταγγελίαν του κατὰ τῆς Ἰθάκης, ὅτι ὑποδύεται ξένον ὄνομα, δὲν εἶναι πρῶτος ὁ κ. Δαϊρπφελ.

Προηγήθησαν αὐτοῦ εἰς τοὺς δισταγμοὺς περὶ τῆς ταυτότητος τῆς Ἰθάκης ὁ Φέλικερ, ὁ Χέρχερ. παλαιότερον δὲ ἡ ξυνωρίς τῶν περιηγητῶν Σπῶν καὶ Βέλλερ, ἀντεπεξήλθον δὲ ἀμυνόμενοι ὑπὲρ αὐτῆς ὁ Φόρτσβορθ, ὁ Σλήμαν, ὁ Πάρτς, ὁ Λήκε, ὁ Μπούρσιαν, ὁ Βιλαμόβιτς καὶ πλείστοι ἄλλοι.

Ἀλλ' ὁ κ. Δαϊρπφελ στηρίζει τὴν κατηγορίαν του ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν εἰδήσεων, τὰς ὁποίας μᾶς παρέχει αὐτὴ ἡ Ὀδύσεια¹.

Ἐν πρῶτοις μαρτυρία συντρίβουσα τὴν ταυτότητα τῆς Ἰθάκης εἶναι, κατὰ τὸν κ. Δαϊρπφελ, οἱ ἑξῆς στίχοι.

Ναιετάω δ' Ἰθάκην εὐδείελον· ἐν δ' ὄρος αὐτῇ
Νήριτον εἰνοσίφυλλον, ἀριπρεπές, ἀμφὶ δὲ νῆσοι
πολλὰ ναιετάουσι μάλα σχεδὸν ἀλλήλησιν,
Δουλίχιόν τε, Σάμη τε καὶ Ὀλύμπου Ζάκυνθος·
Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτῃ ἐν ἅλῃ κεῖται
Πρὸς ζόφον, αἱ δὲ τ' ἄνευθε πρὸς ἥν τ' ἡέλιόν τε.

Λοιπὸν χθαμαλὴ καὶ πανυπερτάτῃ πρὸς ζόφον φαίνεται ἡ Λευκάς καὶ ὄχι ἡ Ἰθάκη.

Ἀλλ' ἐρωτοῦν οἱ ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς γνησιότητος αὐτῆς.

Τότε πῶς συμβιβάζεται ἡ ὁμηρικὴ πληροφάνεια, ὅτι ἀμφὶ ταύτην ὑπάρχουν πολλὰ νῆσοι, ἀφοῦ τὸ χάρισμα τοῦτο δὲν ἔχει ἡ Λευκάς;

Ἀπέναντι τῆς ἀντιρρήσεως ταύτης ἀνταπαντοῦν οἱ κατήγοροι τῆς Ἰθάκης ὅτι τὸ ἀμφὶ σημαίνει πλησίον καὶ ὄχι πέριξ.

Ἀλλὰ τότε οὐδεμίαν ἔννοιαν ἔχουν οἱ λόγοι τοῦ Τηλεμάχου, παραπονουμένου κατὰ τῶν Ἰθακησίων, διὰ τὴν ἀνάλητον ἀνοχὴν τῶν πολυαρίθμων μνηστήρων, οἵτινες ἐξετέλουν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Ὀδυσσεως καθήκοντα συγχρόνων μεταβατικῶν ἀποσπασμάτων, ὅταν λέγῃ πρὸς αὐτούς:

Ἄλλους τ' αἰδέσθητε περικτιόνας ἀνθρώπους

οἱ περιναϊεταῶν.

Τῷ ὄντι περὶ τῆς Λευκάδος δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἔχει περικτιόνας.

Ἀλλὰ κατ' ἐμὲ βαρύτερα εἶναι ἡ κατὰ τῆς Ἰθάκης μαρτυρία ἡ πολλάκις ἐπαναλαμβανο-

μένη διὰ τῶν ἑξῆς ἀληθῶς κεραυνοβόλων στίχων.

«Ὀπποῖός τ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο; Πῶς δέ σε ναῦται
ἦγαγον εἰς Ἰθάκην, τίνες, ἔμμεναι εὐχετόωντο;
Οὐ μὲν γὰρ τί σε πεζὸν οἴομαι ἐνθάδ' ἰκέσθαι»

Τῷ ὄντι μόνον ἐὰν ἡ Λευκάς ὑποτεθῇ ὡς Ἰθάκη, τότε μόνον θὰ ἦτο δυνατόν διὰ τοῦ στενοῦ καὶ ἀβαθεστάτου πορθμοῦ, εἰδὸς ἀλιπέδου ἐνίοτε, νὰ μεταβῇ τις καὶ πεζός. Διότι προκειμένου περὶ νήσου ἀπεχούσης πολλὰ μίλια τῆς ξηρᾶς, ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἡδυνάτο τις νὰ μεταβῇ πεζός θὰ ἦτο κωμικὴ.

Καὶ ὡς κωμικὴν τῷ ὄντι τὴν χαρακτηρίζουν οἱ ὑπερμαχοῦντες τῆς γνησιότητος τῆς Ἰθάκης, ὡς ἀπλὴν ἀστειότητα τοῦ πατρὸς τοῦ ἔπους. Τὸ περίεργον δὲ εἶναι ὅτι ὡς ἀστειότητα χαρακτηρίζει τοῦτο καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ὀμήρου Εὐστάθιος πολλοὺς αἰῶνας πρὶν διανοηθῇ τις νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν γνησιότητα τῆς Ἰθάκης.

Ἰστέον δὲ ὅτι ἀφελὴς ἐνταῦθα καὶ ἀστεῖος ὁ τοῦ Τηλεμάχου λόγος ἐν τῷ «οὐ γὰρ τί σε πεζὸν οἴομαι ἐνθάδ' ἰκέσθαι».

Ἀλλ' οὐδένα πείθει ἡ ἐξηγήσις. Διότι θὰ ἦτο πολὺ ἄκαιρος ἡ ἀστειότης αὕτη· θὰ ἦτο αὐτόχρημα βδελυρά, καὶ ἐπομένως ἀποτελεῖ ἡ ὑπόθεσις αὕτη βλασφημίαν πρὸς τὴν ψυχολογικὴν καὶ τὴν αἰσθητικὴν ἀντίληψιν τοῦ Ὀμήρου.

Διότι ὅταν ἡ Ἀθηνᾶ ὑποδύεται πρὸ τοῦ Τηλεμάχου τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως τῶν φιλοκόπων Ταφείων Μέντου, ὁ Τηλέμαχος καταπίνων τὰ δάκρυά του κύπτει πρὸς τὴν θεὰν καὶ ἐκχύνει τὸν πικρὸν πόνον τῆς νοσταλγίας του πρὸς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου πατρὸς του. Ὡ! λέγει ὁμιλῶν μετὰ περιφρονήσεως περὶ τῶν κωμαζόντων μνηστήρων, ἐὰν τὸν ἐβλεπὸν ἐπιστρέφοντα, μόνον πόδας ἐλαφροὺς καὶ ταχεῖς θὰ ἐξήτουν ἀπὸ τοὺς θεοὺς· ἀλλ' ἐκείνου τὰ λευκὰ ὁσὰ σήπονται που ὑπὸ τῆς βροχῆς ἐν τῇ ξηρᾷ, ἡ τὰ κυλῖει τῆς θαλάσσης τὸ κύμα.

Πῶς θὰ ἦτο λοιπὸν δυνατόν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νῆκου τούτου θρήνου νὰ φαντασθῇ τις τὸν Τηλέμαχον, ἀστεϊζόμενον ἀστειότητα παληάτσου, καὶ ἐρωτῶντα τὸν ξένον ἐὰν ἦλθε πεζός εἰς τὴν Ἰθάκην ἀπέχουσαν τόσα μίλια τῆς ξηρᾶς;

Καὶ ὅταν Εὐμαιοὺς ὁ χοιροβοσκός, ἀγνοῶν ὅτι ὁμιλεῖ πρὸς τὸν κύριόν του, θρηνητὴν πρὸς αὐτὸν τὴν ἀπώλειάν του καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ

¹ Ὀδύσ. Θ. 21 ἐπ.

θεομόρφου υιού του, τὸν ὁποῖον οἱ μνηστῆρες ἐνήδρευον ἐπιστρέφοντα ἐκ Πύλου καὶ ἐπικαλεῖται μετὰ δακρύων ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν προστατευτικὴν τοῦ Διὸς χεῖρα, οὐδὲ τότε ἦτο δυνατόν νὰ ὑπολάβῃ τις ὅτι ὁ Εὐμαῖος ἡστέϊζετο ἐπαναλαμβάνων τὸ αὐτὸ ἐρώτημα.

Ἔτι τραγικώτερα εἶναι ἡ τρίτη ἐπανάληψις.

Εἶναι ἡ στιγμή τῆς ἀναγνωρίσεως Ὀδυσσεὺς καὶ Τηλέμαχου. Ἀμφοτέρους λέγει ὁ ποιητής, κατέλαβε τῶν δακρύων ὁ πόθος. Οἱ στεναγμοὶ τῶν καὶ οἱ θρήνοι τῶν ξεερράγησαν διαπεραστικώτερον ἢ αἱ κραυγαὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ, τῶν θαλασσιῶν ἀετῶν ἢ τῶν γαμφονύχων γυπαιῶν ὅταν οἱ χωρικοὶ ἀρπάξουν ἀπὸ τὰς φωλεὰς αὐτῶν τοὺς νεοσσούς πρὶν δυνηθοῦν νὰ πετάξουν.

Καὶ ἐνῶ,

*Ἐλεεινὸν ἐπ' ὀφρῦσι δάκρυον εἶβον
καὶ τί κ' ὀδυρομένοισιν ἔδν φάος ἡελίοιο*

ἀπηύθυνε πάλιν ὁ Τηλέμαχος πρὸς τὸν πατέρα τὸ αὐτὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰς Ἰθάκην ἀφίξεως. Ἦτο αὕτη στιγμή πρὸς τοιαύτην ἀνούσιον ἀστείότητα;

Τὸ παρελθὸν ἔτος εὐρέθην ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἰθάκης λόγῳ δημοσίας ὑπηρεσίας ἐπιβαίνων τῆς «Παράλου». Ἐγγὺς τῆς ἀτμομημολίας ἐσάλευεν ἐπ' ἀγκύρας ἡ ὥραία θαλαμηγὸς τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος τοῦ Ἀρχιδουκὸς Λουδοβίκου Σαλβατόρ «Νηρηΐς» (Nixe).

Ἐκρίνα καθῆκον μου νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτόν, δεχθέντα με μετὰ τῆς τόσον συγκινοῦσης ἀφελείας καὶ προσηνείας, ἣτις χαρακτηρίζει τὸν διαπρεπῆ τοῦτον γόνον τοῦ Οἴκου τῶν Ἀψβούργων. Ἐλάνθανεν, εἶναι ἀληθές, ἐν τῇ ἐπισκέψει ταύτῃ καὶ ὁ πόθος νὰ ἀκούσω τὴν γνώμην τοῦ σοφοῦ τούτου μελετητοῦ τῆς Ἰθάκης, ὅστις ἐπὶ ἔτη παρασκευάζει ἐκεῖ ἀρτίαν περὶ Ἰθάκης μονογραφίαν, τοπογραφικὴν, γεωλογικὴν, ἀρχαιολογικὴν καὶ ἱστορικὴν.

Ἀλλ' οὔτε κατὰ τὴν πρώτην ταύτην συνάντησιν ἔθιξα τὸ θέμα, οὔτε μετ' ὀλίγην ὥραν, ὅτε ἔσχε τὴν συγκατάβασιν νὰ μοὶ ἀποδώσῃ ἐπὶ τῆς «Παράλου» τὴν ἐπίσκεψιν.

Ὅταν ὅμως ἐπεσκέφθην αὐτόν ἐκ δευτέρου, ὅπως τὸν ἀποχαιρετήσω, καὶ τὸν εὖρον ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ τῆς ὥραίας θαλαμηγοῦ πολιορκημένον ὑπὸ σωρῶν βιβλίων καὶ χειρογράφων ἐν πρωτοφανεῖ ἀταξίᾳ, ἀμέσως ἔθιξα τὸ θέμα τοῦτο, πάντοτε φλέγον ἐν Ἰθάκῃ.

Μοῦ ἀπήντησε μὲ τὴν ἔξοχον μετριοφροσύνην αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδιοφυῆ εὐγλωττίαν του, τὴν ἀπαράμιλλον, καθ' ἣν οἱ λόγοι κελαρύζουν ἐκ τοῦ στόματός του ἤρεμοι, χωρὶς οὐδὲν ποτε γλωσσικὸν πρόσκομμα, τὰ ἑξῆς ἄτινα ἐν περιληπτικῇ συνόψει παραθέτω διὰ τὸ μέγα κύρος τοῦ ἀνδρός.

Δὲν εἶμαι ἀρχαιολόγος, μοῦ εἶπε, δὲν εἶμαι εἰδικὸς καὶ ἐπομένως δὲν ἔχω τὸ θάρρος νὰ διατυπώσω κατηγορηματικὴν γνώμην ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Τὰς σκέψεις μου μόνον σὰς ἐκθέτω εὐχαρίστως. Νομίζω ὅτι τὰ γεωγραφικὰ ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας ἐπιχειρήματα τῶν ἀννουμένων εἰς τὴν ἀγαπητὴν μου ταύτην νῆσον τὴν ταυτότητά της πρὸς τὴν ὁμηρικὴν Ἰθάκην εἶναι εὐλογοφανῆ.

Ἀλλ' ὁ πατήρ τῆς ποιήσεως δι' ἐμὲ δὲν εἶναι γεωγράφος· καὶ εἰς τὰς γενικὰς γεωγραφικὰς περιγραφὰς του δὲν μοῦ φαίνεται ἅπταιστος.

Οὕτω π. χ. ἐὰν ἡ Ἰθάκη «πανυπερτάτη εἶν' ἀλλ' κεῖται πρὸς ζόφον» δὲν εἶναι δυνατόν, κατὰ τὸν γεωγραφικὸν χάρτην τοῦλάχιστον, νὰ περιβάλλεται ὑπὸ πολλῶν νήσων ὥς ἀπαιτοῦν οἱ αὐτοὶ στίχοι τῆς Ὀδυσσεΐας. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Ὀμηρὸς δὲν εἶναι γεωγράφος, εἶναι ὅμως ζωγράφος πρώτης δυνάμεως τῶν τοπειῶν, τὰ ὁποῖα περιγράφει, ἀληθὲς ἀκουαρελίστας. Ἐγὼ δὲ μελετῶν ἐπὶ τόσον χρόνον τὴν τοπογραφίαν τῆς νήσου ταύτης φρονῶ ὅτι τὰ βλέπω πανταχοῦ τὰ ὁμηρικὰ τῆς Ἰθάκης τοπεῖα, καὶ μόνον τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα δρῶσιν εἰς τὸ ἀπαράμιλλον ἔπος, ταῦτα βλέπω μόνον διὰ τῆς φαντασίας.

Αὕτη εἶναι ἐν συνόψει ἡ γνώμη τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος, διότι ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὑπῆρξε μακρὰ καὶ ἀναλυτικὴ.

Ἀπῆλθον τῆς «Νηρηΐδος» ἀφοῦ ἐξέφρασα πρὸς τὸν σοφὸν ὅσον καὶ φιλάνθρωπον Ἀρχιδουκὰ τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν εὐμένειάν του. Ἐπανῆλθον δὲ εἰς τὴν «Πάραλον» διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ λέμβου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπονέμει λατρείαν, ὥς εἰς ἔμψυχον ὑπαρξιν. Τοῦτο δέ, διότι ἡ λέμβος αὕτη εἶναι ἡ μόνη περισωθεῖσα ἐκ τοῦ ναυαγίου τῆς πρώτης αὐτοῦ θαλαμηγοῦ, «Νηρηΐδος» καὶ ταύτης, ἣτις συνετρίβη τρομεράν τινα νύκτα ἐπὶ ὑφάλου παρὰ τὰ παράλια τῆς Ἀλγερίας, κατορθώσαντος τοῦ Ὑψηλοῦ αὐτῆς Κυβερνήτου νὰ σώσῃ διὰ τῆς λέμβου ταύτης ὅλον αὐτοῦ τὸ πλήρωμα.

Ἡ τοπογραφία τῆς Ἰθάκης δικαιώνει πληρέστατα τοῦ Ἀρχιδουκὸς τὰς γνώμας.

Οὕτω εἰς θέσιν Μαραθιά ἐπὶ μικροῦ ὄροπεδίου ὅπου καὶ σήμερον ὑπάρχουν καλύβαι καὶ φράκται ποιμένων, ἡ ἐντύπωσις ἀνταποκρίνεται πληρέστατα, οὕτως εἰπεῖν φωτογραφικῇ, πρὸς τὴν περιγραφὴν τῆς θέσεως, ὅπου ἐνέμοντο οἱ χοῖροι τοῦ Εὐμαίου· καὶ οἱ κύνες οἱ ὁποῖοι περικυκλῶνουν τὸν ἐπισκέπτην μὲ ἐμμανεῖς ὑλακὰς νομίζει τις ὅτι ἀνήκουν καὶ σήμερον εἰς τὸν πιστὸν τοῦ Ὀδυσσεὺς ὑπηρέτην.

Ἀλλὰ θαυμασία εἶναι ἰδίως ἡ ὁμοιότης τοῦ σπηλαίου, πρὸς ἐκεῖνο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οἱ Φαίακες ἐκόμισαν κοιμώμενον τὸν Ὀδυσσεά. Ὁ θόλος αὐτοῦ, αἱ εἰσοδοὶ του αἱ σχεδὸν ἄβατοι, οἱ ἀπαράμιλλοι χρωματισμοὶ αὐτοῦ ἀναπαριστοῦν αὐτὸ τοῦτο τῶν Ναϊάδων νυμφῶν τὸ ἄντρον· ἐξόχως δὲ παραστατικοὶ εἶναι καὶ οἱ γραφικοὶ σταλακτίται οἱ ὄντως διαφανεῖς, ὥς ἐὰν κατὰ τὴν φράσιν τοῦ θεοῦ ποιητοῦ ὕφαναν αὐτοὺς τῶν νυμφῶν αἱ χεῖρες.

*ἐν δ' ἴστοι λίθιοι περιμήκεις. ἐνθα τε νύμφαι
φάρε' ὑφαίνουσιν ἄλιπόρφυρα*

Ὡς καὶ αὐταὶ αἱ μέλισσαι, αἱ ὁποῖαι δὲν διέφυγον τοῦ Ομηροῦ τὴν περιγραφὴν, βομβοῦν καὶ αὐταὶ ἔτι καὶ σήμερον κύκλῳ τοῦ σπηλαίου, ὅπου καὶ ἡ θέσις ὀνομάζεται ἔτι «στὰ μέλισσαι».

Ἀλλὰ καὶ οἱ πάνορμοι λιμένες καὶ ὁ λιμὴν τοῦ Φόρνυος καὶ τὸ Νήριτον ὄρος ἀνταποκρίνονται θαυμασίως πρὸς τὴν ὁμηρικὴν περιγραφὴν.

Τὸ παράδοξον δὲ εἶναι ὅτι καὶ ὁμηρικαὶ ὀνομασίαι θέσεων διεσώθησαν ἔτι καὶ σήμερον διὰ τῶν αἰώνων. Ἀγρὶ π. χ. λέγεται ἡ θέσις, εἰς ἣν ἡ ἀρχαιολογικὴ τοπογραφία τοποθετεῖ τὸν Ἀγρὸν τοῦ Λαέρτου. Καὶ ὁ βράχος τοῦ Κόρακος φέρει ἀκόμη καὶ σήμερον τὸ αὐτὸ ὄνομα.

Δύσκολον ὄντως εἶναι νὰ φαντασθῇ τις, ὅτι ἡ ἐκ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν σύγχυσις ἀνέτρεψε τὰ ὀνόματα νήσων καὶ ἐβάπτισε ἄλλας ἀντ' ἄλλων, ἐνῶ ἡ παράδοσις διετήρησε τὰς ὀνομασίας εἰδικῶν θέσεων· ὅπως εἶναι ἔτι δυσκολώτερον νὰ φαντασθῇ τις ὅτι τοιαύτη πλαστοπροσωπεΐα, ἐὰν ἤθελε συντελεσθῇ, θὰ

διέφευγε τὴν προσοχὴν ὅλων τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν ἱστορικῶν χρόνων μέχρι τῶν τελευταίων γεωγράφων τῆς ἐσχάτης παρακμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Δὲν ἠδύναντο τάχα νὰ ἐννοήσουν καὶ ἐκεῖνοι τὸν Ὀμηρον;

Ἀλλ' ὥς ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ σκαπάνη τῶν Γάλλων ἀρχαιολόγων, εἰς οὓς ὁ Ὀλλανδὸς Μαϊκήνας ἀνέθηκε τὴν νέαν ἀρχαιολογικὴν ἐξερεύνησιν τῆς Ἰθάκης, ἴσως εὐτυχίῃ ὥς ἡ τοῦ Σλήμαν ἐν Μυκῆναις καὶ Τροίᾳ· καὶ ὅτι ἀποκαλυπτόμενον, τίς ἠξέυρει, τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεὺς, θὰ θέσῃ τέρμα, εἰς ἀμφισβήτησεις, αἵτινες πλὴν τῶν ἐκ τῆς ὁμηρικῆς γεωγραφίας ἐπιχειρημάτων, οὐδὲν ἕτερον ἔχουσι ἔρεισμα.

EMMANOYHΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ Δ. Π.

ΕΡΓΟΝ Θ. ΘΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

«Ποῦν ἄλλον θαῦρης κι' ἄψυχη στήν ἀγκαλιά νὰ σ' ἔχη,
Κι' ἀχώριστος στὰ σύμπαντα πάντα μὲ σὲ νὰ τρέχει;

«Εγὼ εἶμαι ὁ καβαλλάρης ποῦ νυχτώνεται
Μέσ' σιῶν γαλάζιων κάμπων τὰ βελούδα,
Καὶ σὺ θά εἶσαι ἡ χνουδάτη κι' ἀγροφώτιστη
Τῶν ἀμαράντων κρίνων πεταλούδα.

«Πάρε με, πάρε με ἄνδρα σου, κι' ὅλοι ἄς μὲ λένε Χάρο,
Πάρε με σὺ γιὰ σκλάβο σου πρὶν σκλάβο ἐγὼ σὲ πάρω».

Ἡ Μαξιμὼ γυρίζει καὶ περήφανη
Κοιτάζει τὸν ἀσύγκριτο ἐρωτάρη,
Καὶ τῆς ἐφάνη τώρα πῶς ἀγάπησε
Πανώρηο καὶ γιγάντιο παλληκάρι.

Τρέμει — ἀπὸ φόβο ἢ ἔρωτα; —
Χλωμάζουν τοῦ προσώπου της τὰ κάλλη,
Κι' ἀπ' τὸ ἄλογό της ἄφωνη ἔγυρε — ἔγυρε
Στοῦ ὠραίου τοῦ καβαλλάρη τὴν ἀγκάλη.

Κι' αὐτὸς ποῦ ἀρχήτερα τὴ ζήτησε
Γυναικα νὰ τὴν πάρῃ,
Κρατεῖ στήν ἀγκαλιά του μιὰ κατάχλωμη
Μιὰ πεθαμένη, ἓνα κουφάρι!

Καὶ φεύγει μίλια παίρνει ὁ Μαῦρος του
Σχίζει βουνὰ καὶ δάση,
Καὶ μέσ' στοὺς κάμπους χάνεται πειὸ γλήγωρα
Στὰ σύνορα τ' ἀπέραστα νὰ φθάσῃ.

Κι' ἐκεῖ ποῦ οἱ κάμποι ὀλόγυρα ἀναστέναζαν
Στὸ πέρασμα τὸ διπλαγκαλισμένο,
Τῆς Μαξιμῶς μονάχο κι' ἔρμος τὸ ἄλογο
Ἐγύριζε στοὺς λόγγους λυπημένο.

[Ἀναστέναξε τὸ Γιογκάρι τοῦ Τραγουδιστῆ μὲ τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ τραγουδιοῦ, καὶ λύπη σιω-
πηλὴ ἐχύθηκε στήν ὄψι τῶν Ἀνδρειωμένων ὄλων. Τὴν στιγμὴν ὅμως ἐκείνην ἓνα βοῦῖσμα
τρομάρας ἐτάραξε τὰ πλήθη τριγύρω... Ἀπὸ τὸν δρόμο τοῦ βουνοῦ ἐφάνηκε νὰ ροβολᾷ τὸν
κατήφορο σὰν σύγγεφο σκοτεινὸ ἓνας Ἀνδρειωμένος σὶν Μαῦρο του καβάλλα ποῦ ἤρχετο νὰ
παλέψῃ μὲ τὸν Διγενῆ Ἀκρίτα ἐπάνω στὰ μαρμαρένια ἁλώνια. Κι' ὁ Διγενὴς ποῦ τὸν ἐπερί-
μενεν ἀπὸ τὸ Διακωτὸ τοῦ Πύργου, ἐχάρηκε σὰν τὸν εἶδε, κι' ἔτρεξε ν' ἀρματωθῇ].

(Βιέννη) ΛΑΜΠΡΟΣ ΑΣΤΕΡΗΣ

ΕΡΜΕΤΕ ΝΟΒΕΛΛΙ

ΣΚΛΑΒΕΣ ΨΥΧΕΣ

Σὰν ζωὴ καὶ σὰν παραμῦθι.

Τὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ ἔλαμπε ἀπὸ χαρὰ.
Τί ὠραία κυματάκια! Κρεμᾷ τὸ χεράκι του
νὰ παίξῃ μαζί των, ποῦ ἀνοίγουν τὸν δρόμο
στὴ βάρκα καὶ τὴν ἀποχαιρετοῦν χαδεύοντας
τὰ πλευρά της. Ἀπὸ τὴν σκέψι ποῦ εἶναι χυ-
μένη βαθειὰ στοῦ πατέρα τὰ μάτια, ἀνήσυχτα,
ἐρευνητικά, τίποτε δὲν μαντεύει. Περνοῦν δια-
σκεδαστικὲς ἐμπρὸς του οἱ ζωγραφιῆς ποῦ ἀ-

πλόνονται στήν ξηρὰ ἐπάνω, καὶ τὸ ἔρμος
σπίτι των φαίνεται ὁλοένα σὰν ψεύτικο.
— Ποῦ πάμε, πατέρα;

Δυὸ ψυχὲς ταξιδεύτρες, ποῦ ἡ μιὰ δὲν ἐ-
γνώρισε ἀκόμη τὸ ὄνειρο καὶ μάταια στήν ἀγ-
καλιά του ἔζησε ἡ ἄλλη. Νὰ φύγῃ ἤθελε τὴν

ξένη ψυχή, ποῦ ἤλθε νὰ θροιάσῃ μέσα του κοντὰ στὴν ψυχή του τὴν ἀληθινὴ, καὶ παραμόνευε, ἄγρυπνῃ πάντα, νὰ σταματήσῃ κάθε του ὁρμὴ πρὸς τὴ χαρὰ.

Καὶ πῶς τὸν ἀκολουθοῦσε βῆμα με βῆμα! Πῶς ἦτον ἕτοιμος πάντοτε νὰ ριχθῇ τυφλὰ στὴν ἀγκαλιά της! Ὅλες ἐκεῖνες οἱ στιγμές, ποῦ φωτίζουν μιὰν δλόκληρη ὑπαρξὶ με φῶς ἥρεμο καὶ εὐλογημένο τότε ποῦ ἀρχίζουν ἕνα ἕνα τὰ ἄστρα νὰ χάνονται ἀπ' τῆς ζωῆς τὸν ὁρίζοντα καὶ μέσα στὸ παρελθὸν νὰ ξαναζοῦμε, ἦταν σβυσμένες μέσα του.

Εἴκοσι χρόνων ξενιτεύθηκε. Στὸ ἄγνωστον μέσα ἠθέλησε νὰ στήσῃ τὸ εἶδωλόν του. Ἡ μητέρα του, ποῦ μόνον μητέρας στοργὴ βλέπει τόσο μακριά, τοῦ εἶπε: Ὅπου καὶ νὰ πᾶς, θάναί μαζί σου αὐτὸ ποῦ θέλεις νὰ φύγῃς.

Καὶ ἡ φωνή της ἔμοιαζε σὰν προφητεία.

Ἐνὰ ἀόριστο συναίσθημα ἐκλείδωνε τὰ χεῖλη του. Οὔτε ἡ ἀγάπη τῆς Ἰόνης, ἡ πιὸ ἀγνή, ἡ πιὸ ὄνειρεμένη, ἡμπόρεσε νὰ θρέψῃ γιὰ πολὺν καιρὸ τὸ ἄνθος ποῦ ξάνοιγε στὴν ψυχή του. Θαρροῦσες πῶς προσπαθοῦσε ν' ἀποκρύψῃ κάποιο μυστικὸ ἀπὸ τὰ μάτια της—ὁμορφα μάτια πλασμένα γιὰ ν' ἀγαποῦν καὶ ν' ἀγαπιῶνται—καὶ νὰ τὸ θάψῃ ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ βαθειά μέσα του. Ἐκλείετο σὲ μιὰν αἰώνια νύκτα, καὶ ἄπωνα. σὰν με ἕξνο χέρι, αὐλάκωνε με τὴν σκέψι τὸ στήθος του.

Τοῦ παιδιοῦ του ἡ γέννησις ποῦ δὲν ἐπέζησε ἡ μητέρα του ἦτον γι' αὐτὸν κακὸς οἰωνός. Ὅσο ἐκεῖνο μεγάλωνε, τόσο ἔβλεπε καθαρώτερα τὸν ἑαυτὸν του, δεσμώτῃ μέσα σ' ἕνα τρυφερό λατρευτὸ σωματάκι.

Καὶ ὁμως, τί ὥρες ζωῆς ἀλησμόνητες! Τί ὄνειρα ἀδελφωμένα με τὰ πιὸ σπάνια χρώματα σὰν ἀπὸ μιὰ μεγάλη τέχνη!

Μά, ποῦ θὰ εὗρισκε ἡ ματιά του τὴν μορφὴ, ἐκείνην ποῦ ἔπαιρναν τὰ ὄνειρά του ἀπὸ μιὰ ζωὴ ἄγνωστης ὁμορφιάς, ὅπου τεχνίτης αὐτός, τὴν ἔπλαττε με τὴ σημερινὴ ψυχή, τὴν ἄρρωστη, τὴ σκλαβωμένη ἀπὸ τὴν ἀνία;

Ἐνας ζωγράφος θὰ τὸν ἐξωγράφιζε με δυὸ γραμμές. Τόσο ἀπλὴ ἦτον ἡ ζωὴ του. Ἡ λατρεία τοῦ Ὁραίου. Ἄλλο τίποτε. Δυὸ γραμμὲς ἀδρές καὶ ἀπλές θ' ἀπέδιδαν μιὰν δλόκληρη ὑπαρξί. Ἐπειτα, ὁ πόνος. Ἐμοιαζε ἡ ζωὴ του με τὴν ζωὴ τοῦ δένδρου ποῦ ἀνοίγει τὴν ἀγκαλιά του σὲ τὴν χαρὰ με τὴ στολὴ του τὴ νυφιάτικη, μὰ ποῦ τὸ

κρατεῖ ἡ γῆ σκλαβωμένο σὰν μητρυιὰ ἄπονη.

Στὸ μέτωπό του ἐφαίνετο μιὰ βαθειὰ γραμμὴ, ἀπλόνετο στοὺς κροτάφους ἐπάνω, κ' ἐσκίαζε σὰν σύννεφο τὴ ματιά του. Ἦτον ἡ ξένη ψυχή ποῦ κατοικοῦσε μέσα του καὶ εἶχε σκλάβο τῆς τῆς ζωῆς του.

Τρέχει ἡ βάρκα κυνηγώντας ἕνα ὄνειρο. Γέρνει τὸ μικρὸ στοῦ πατέρα τὸ στήθος, πτοημένο ἀπ' τὴ σιωπὴ, νὰ πάρῃ θάρρος. Χαμογεῖ στὸ πέταμα ἑνὸς γλάρου ποῦ ταξιδεύει μαζί τους πότε ἔμπρός, πότε ὀπίσω, καὶ τοὺς συνοδεύει ὥρες δλόκληρες τώρα, με τὸ μονότονό του τὸ κραῖσιμο. Μὰ ἐσταμάτησε καὶ αὐτός, σὰν νὰ τὸν τρώμαζε ἡ ἀτέλειωτη εἰκὼν τῆς μοναξιάς, καὶ ἄρχισε νὰ πετᾷ πίσω σὲ κάποια συντροφεμένη σπηλιά, ποῦ ἔκλειε μέσα τῆς τῆς ἀγάπης τὸ θάλλος.

Τὸ βλέμμα τοῦ πατέρα ἔπεσε ἐπάνω στὸ ἥρεμο μέτωπο τοῦ παιδιοῦ. Ἡ ἴδια γραμμὴ ἀπλόνεται, κατεβαίνει ἀπὸ τὸ μέτωπο καὶ στεφανώνει τοὺς κροτάφους του. Στὴ γραμμὴν αὐτὴ ἐπάνω ἐμελέτησε τόσες φορὲς προσεκτικὰ καὶ ἀνεύρισκε τὸν ἄρρηκτο κρίκο ποῦ τοὺς ἔνωσε. Ἦτον ἀπαλή, ἀόρατη σχεδόν· μὰ ξεπετοῦσε ὁλοζώντανη στὰ δικά του τὰ μάτια. Κανένας ἄλλος δὲν ἡμπόρεσε νὰ διακρίνῃ ὅτι ἐκεῖνος ἐδιάβαζε με μεγάλα ἀτέλειωτα γράμματα: μιὰν ἀόρατη κίνησι τῶν βλεφάρων, ποῦ ἔμοιαζε σὰν μακρινὸ κλάμα καὶ σὰν προσπάθεια νὰ διώξῃ τὴν ἄγνωστη σκιά ποῦ θόλωνε τὴ γαλήνια, τὴν ἀνοιξιὰτικὴ χαρὰ.

Ἐσκυψε κ' ἐφίλησε τὰ μαλλιά του. Ὁ ὕπνος εἶχε σβύσει σιγὰ σιγὰ τὴ γραμμὴ, καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ ἔλαμψε τὴν ἄδολη τοῦ χρυσαφιοῦ λάμψι.

Καὶ τρέχουν ὁλοένα στὸ ταξίδι τους.

Καὶ ἔγινε σὰν μιὰ μεγάλη, παμμέγιστη ἐστία φωτεινὴ, ἕνα θαμπὸ ὄνειρεμένο φῶς, ποῦ ἔπλεε μέσα ἐκεῖ ἡ βάρκα, στὴν ἀκίνητη θάλασσα ἐπάνω, τὴν ἥρεμη, χωρὶς κύματα, χωρὶς θυμούς, σὰν ἀπὸ ἀσῆμι λυωμένο. Δὲν τὴν ἐτάραττε πνοὴ καμμιὰ. Καὶ κανεὶς δὲν τὴν ἔβλεπε με τὰ ἀνθρώπινα, τὰ γήινα μάτια. Μὰ ὑπάρχει αἰώνια γιὰ τῆς ψυχῆς ἐκεῖνες, ποῦ ζοῦν, πάντα νοσταλγοί, στὴν γῆν αὐτὴν ἐπάνω. Κ' ἐσταμάτησε ἡ ζωὴ, κ' ἐσταμάτησαν τὰ στοιχεῖα, μὴν τύχῃ καὶ ταράξουν τὸ ταξίδι τὸ μαγεμένο.

Ταξιδιώτες, ποῦ πέρασαν ἀπ' ἐκεῖ, διηγοῦνται σὰν μιὰ μακρινὴ μυθικὴ παράδοσι. Μέσα

σ' ἕνα φανταστικὸ ἡλιοβασίλεμα, ποῦ ὁ οὐρανὸς στολίσθηκε με τὰ πιὸ πλούσια, τὰ πιὸ ὁμορφα χρώματά του, ἐχύθη κ' ἔξαφνα ἕνα σκοτάδι πυκνὸ, σὰν θανάτου εἰκὼν, σὰν σβύσιμο

ζωῆς θλιβερό. Μά, ποῦ δὲν ἀρκεῖ τίποτε νὰ σταματήσῃ τοῦ κόσμου τὴ ζωὴ, ἄρχισε σὲ λίγο νὰ στολίζεται καὶ πάλι ὁ οὐρανὸς δλόχρυσος, καὶ στὴν ἀγάπῃ νὰ χαμογελεῖ.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΓΡΑΦΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΙΩ- ΑΝΝΟΥ ΒΟΥΡΟΥ ΙΑΤΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΘΩΝΟΣ *

1853.—Τὸ ἔτος τοῦτο ἤρχισα ὑπὸ αἰσιωτέρους οἰωνοὺς ὥς πρὸς τὴν ὑγείαν μου καὶ τὴν ὑπηρεσίαν μου. Παρευρέθην εἰς τοὺς ἐπισήμους χαιρετισμοὺς καὶ εἰς τὸν χορὸν τοῦ νέου ἔτους. Ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1847 ἔτους πάντοτε πάσχων ἔμενα οἰκουρῶν καὶ βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν παθῶν μου.

15 Ἰανουαρίου.—Σήμερον ἐνῶ ἐργαζόμεν μετὰ τοῦ Βασιλέως ἐπὶ τῆς ὑγειονομικῆς συμβάσεως, διέκοψεν ὁ ἴδιος καὶ με ἠρώτησε ποῖον θεωρῶ ὥς ἄξιον ὑπουργὸν τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ ποῖον τῆς Δικαιοσύνης ἐπειδὴ πρόκειται νὰ διορίσῃ ἄλλον ἀντὶ τοῦ Ρήγα Παλαμῆδῃ καὶ νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν ἐλλείποντα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης, καὶ ὅτι πρέπει νὰ εἶνε ὁ πρῶτος αὐτόχθων, νὰ εἶνε ἐπιτηδεὺς διὰ νὰ οἰκονομῇ τοὺς ἀνθρώπους χωρὶς νὰ κάμῃ παρανομίας καὶ νὰ ἔχῃ νοῦν· ὁ δὲ ἄλλος νὰ ἔχῃ κρίσιν καὶ δικαιοσύνην, ὥστε νὰ κάμῃ διορισμοὺς καλοὺς, δὲν εἶνε δὲ ἀνάγκη νὰ εἶνε πολυμαθής. Διὰ ὑπουργὸν τῶν Ἑσωτερικῶν ὅτι τὸν ἐπρότεινάν τινες τὸν Ἀμβροσιάδην, ἄλλοι τὸν Ροντόπουλον καὶ ἄλλοι τὸν Μοναρχίδην. Ὅτι τὸν Ἀμβροσιάδην εὖ νοεῖ μὲν, ἀλλὰ δὲν τὸν θεωρεῖ ἀρμόδιον, ὥς στρυφνὸν καὶ μὴ συμβιβασζόμενον με τοὺς ἀνθρώπους. Τὸν Ροντόπουλον θεωρεῖ ἄξιον, ἀλλ' ἀκόμη ἄγνωστον. Τὸν Μοναρχίδην δὲν ἐγνώριζε· με ἀφῆκε νὰ σκεφθῶ. Προαχθέντος τοῦ λόγου, εὗρον εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσω εἰς τὸν Βασιλέα, ὅτι κατὰ δυστυχίαν ἐξετάζων καὶ διακρίνων αὐτόχθονας καὶ μὴ αὐτόχθονας, Γάλλους, Ρώσους καὶ Ἀγγλοὺς, Πελοποννησίους, Ρουμελιώτας καὶ νησιώτας ἐμβαίνει εἰς ἕνα πολὺ στενὸν κύκλον καὶ ἡ ἐκλογὴ εἶνε πολὺ δύσκολος, ὅτι εἶνε καιρὸς πλέον νὰ παραιτήσῃ τὰς διακρίσεις αὐτάς καὶ νὰ ζητῇ τοὺς ἱκανοὺς

ἀνθρώπους διὰ νὰ τὸν ὑπηρετήσωσιν ὅπου καὶ ἂν τοὺς εὔρῃ.—«Νομίζεις, με ἀπεκρίθη με ζέσιν, ὅτι ἔφθασεν αὐτὸς ὁ καιρὸς; Νομίζεις τφόντι ὅτι ἔφθασε; διότι καὶ ἐγὼ τὸ θέλω, καὶ ἐγὼ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην αὐτήν. Δὲν εἶνε τάχα κίνδυνος ἀκόμη, μὴ οἱ Πελοποννήσιοι ἢ οἱ ἄλλοι, μὴ οἱ προὔχοντες κ.λ.π. δυσαρεστηθέντες ζητήσωσιν ἀναστατώσεις;»—«Ὁ καιρὸς ἔφθασε, Μεγαλειότατε, καὶ ἀφόβως ἡμπορεῖτε τώρα νὰ ἐκλέξετε ἀνθρώπους ἱκανοὺς συγχωρήσατε εἰς τὸν ἱατρὸν σας νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ παρηγορίας. Ὁ λαὸς θέλει ἴδει τοῦτο με εὐχαρίστησιν του, ὁ λαὸς ζητᾷ νὰ διοικηθῇ, καὶ τοῦτο μόνον ζητᾷ. Ἐπειτα δὲ οἱ ἀνθρώποι τοὺς ὁποίους εἰσθε ἀναγκασμένοι νὰ ἔχετε δὲν σᾶς ἐννοοῦν, δὲν ἡμποροῦν νὰ σᾶς ἐννοήσωσι, διότι εἰς τὴν ἐργασίαν σας φυλάττετε τόσον αὐστηρὰν λογικὴν καὶ τόσην λεπτότητα κρίσεως, ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ σᾶς ἀκολουθήσωσι, καὶ πρέπει διὰ νὰ τοὺς κάμετε νὰ σᾶς ἐννοήσωσι νὰ κοπιᾶτε ὑπερβολικὰ καὶ τοῦτο ἀπαυδίζει καὶ τὸν νοῦν σας».

—«Ἐχεις δίκαιον, μοὶ λέγει μειδιῶν, ὅχι μόνον δὲν με ἐννοοῦν, ἀλλὰ νομίζουν ὅτι ἐγὼ δὲν ἐννοῶ. Βλέπω καὶ ἐγὼ τὴν ἀνάγκην αὐτήν, καὶ ὅτι ἡ ἐργασία πρέπει νὰ γίνεταί ταχύτερον, καὶ ἐπιθυμῶ τῷ ὄντι νὰ βεβαιωθῶ ὅτι ἔφθασεν ὁ καιρὸς».

Ἐκ τούτου παρετήρησα ὅτι ὁ Βασιλεὺς αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ διοικηθῇ ὁ τόπος καλλίτερα, ἀλλὰ ὑποπτεύεται ἀκόμη. Εἰς τὴν ἰδέαν μου ταύτην ἐστηρίχθην ἐπὶ μᾶλλον ὅταν ἀκολουθῶς ἐξήτησε παρ' ἐμοῦ πληροφορίας περὶ νέων ἀνθρώπων καίτοι ἀνηκόντων μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν, τοῦτέστι περὶ τοῦ Ἀσίου, διὰ τὸν ὁποῖον μοὶ εἶπεν ὁ ἴδιος ὅτι ἔχει πολλὰς γνώσεις, ἀλλ' ὅτι εἶνε *exalté*, καὶ ὅτι ἔμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ἂν ὄχι ἀρχηγὸς ὑπηρεσίας ἀλλ' ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἄλ-

* Συνέχεια ἀπὸ σελίδος 166.

λου π.χ. ὡς εἰσηγητής. Περὶ τοῦ Σίμου ὅτι εἶνε νουνεχῆς καὶ σημαιοφόρος τοῦ Μαυροκορδάτου.

20 *Γανουαρίον*. — Τὸ πρῶτ' ὁ Βασιλεὺς μὲ ἠρώτησεν ἂν νομίζω ἀναγκαῖον νὰ υπάγῃ καὶ ἐφέτος εἰς τὸ *Karlsbad*. — «Μάλιστα! τῷ εἶπον· διὰ δύο λόγους· πρῶτον διὰ νὰ λείψῃ ἐν καιρῷ τοῦ καύσου ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν· δευτέρον διότι συμφέρει εἰς τὴν υγείαν του ἢ ἐκ νέου χρήσις τῶν ὑδάτων αὐτῶν». Ἐνέκρινε τὴν γνώμην μου. — «Ἀλλ' ἐκ τούτου λαμβάνω ἀφορμὴν νὰ ἐπαναλάβω εἰς τὴν Υ.Μ. ὅτι σὰς ἐπρότεινα καὶ κατὰ τὴν ἀναχώρησίν μου ἐντεῦθεν πέρυσιν ὅτι δηλ. συμφέρει εἰς τὴν υγείαν σας νὰ οἰκοδομήσῃτε οἰκίαν μὲ κήπον εἰς ὁρεινὸν τινα ὑλῶδη τόπον ὅπου νὰ κατοικῆτε τὸ θέρος, ἐπειδὴ αἱ Ἀθῆναι δὲν συμφέρουν ἐν καιρῷ τοῦ καύσου εἰς τὴν υγείαν σας». — «Μάλιστα, μὲ εἶπε, ἔκτοτε τὸ εἶχον σκεφθῆ, ἀλλ' ἐλησμόνησα· τὴν θέλω τὸ ἀποφασίσαι». Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο εἰσῆλθεν ἡ Βασίλισσα καὶ ἐπειδὴ ἤξευρεν ὅτι ἔμελλε νὰ μὲ ἐρωτήσῃ ὁ Βασιλεὺς περὶ τοῦ *Karlsbad* ἀρχεται οὕτως, κατὰ τὸν συνήθη τρόπον τῆς:

— «Δὲν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν πρέπει νὰ υπάγῃ ἐφέτος εἰς τὸ *Karlsbad*;»

— «Τὴν ἐναντίαν γνώμην ἔδωκα, Μεγαλειότητι, τώρα εἰς τὸν Βασιλέα».

Ἐδείξεν ὅτι ἐλυπήθη καὶ λέγει:

— «Λοιπὸν, νὰ καθίσω πάλιν ἐγὼ νὰ προσμένω; Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἤμην ἐγὼ ἐδῶ, ὁ Βασιλεὺς δὲν ἤθελεν υπάγει εἰς τὸ *Karlsbad*».

— «Τότε ἤθελεν εἶσθαι δυστυχία, εἶπον, διὰ τὸν Βασιλέα».

— Καὶ λοιπὸν πρέπει νὰ υπάγῃ κατ' ἔτος;

— «Ὁχι, εἶπον· ἐφέτος μόνον· ἀλλὰ εἶπον καὶ εἰς τὴν Α.Μ. ὅτι πρέπει νὰ οἰκοδομήσῃ εἰς ὁρεινὸν τι μέρος οἰκίαν κ.λ., διότι τὸ θέρος δύναται ὁ Βασιλεὺς νὰ μένῃ εἰς τὰς Ἀθήνας».

Ἐνέκρινε καὶ ἡ Βασίλισσα τοῦτο καὶ ἐν παρόδῳ ὁ μὲν Βασιλεὺς ἐπρότεινε τὸν *Κιθαίρωνα*, ἡ δὲ Βασίλισσα τὴν *Οἶτην*. Μετὰ τοῦτο λέγει ἡ Βασίλισσα ὅτι πρέπει ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἐκείνη εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ νὰ ἴδῃ τὸν πατέρα τῆς. Ἐγὼ εἶπον ὅτι Βασιλεὺς πρέπει νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν 1ην Ἰουλίου ἔ. παλ. ἡ Βασίλισσα λοιπὸν εἶπεν ὅτι θέλει ἀναχωρήσῃ τὸν Ἀπρίλιον διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸν Ἰούνιον.

24 *Γανουαρίον*. — Ἀπὸ τῆς 25ης Δεκεμβρίου 1852 μέχρι σήμερον εἰργαζόμην μετὰ τοῦ Βασιλέως καθ' ἑκάστην ἡμέραν, δις καὶ ἐνίοτε τρίς

τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ἐν Παρισίοις γενομένην *ὕγειονομικὴν σύμβασιν* (ἴδε Μάϊον 1852).

Ὁ Βασιλεὺς ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἶχε διαθέσειν νὰ δεχθῇ τὴν σύμβασιν αὐτὴν καὶ ἐγὼ εὐρισκόμην μετὰ σφύρας καὶ ἄκμονος, καίτοι μεθ' ὅλης τῆς εὐκρινείας φερθεῖς εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν υπόθεσιν. Ὅταν ἐσυζητήθη ἡ συνθήκη εἰς τὸ Ἰατροσυνέδριον, ἔκαμα παρατηρήσεις ἐναντίας καὶ ὑπεστήριξα αὐτὰς ὡς ἐπωφελεῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μετὰ ταῦτα ἦλθε διακοίνωσις τῆς Γαλλίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐγραφε εἰς ὅλας τὰς Κυβερνήσεις τὰς συμμεθεξάσας εἰς τὴν σύμβασιν ὅτι τροπολογίας δὲν δέχεται ἀλλὰ ζητεῖ νὰ ἐκφρασθῶσιν αἱ Κυβερνήσεις ἂν δέχονται αὐτὴν ὁποία εἶνε· *ναὶ ἢ ὀχι*. Εἰς τὴν Βασίλισσαν καὶ τὸν πρέσβυν τῆς Γαλλίας εἶχον εἰπεῖ ἐκ διαβολῆς, ὅτι ἐγὼ πολεμῶ τὴν σύμβασιν ἕνεκα προσωπικῆς ἀντιζηλίας. Τότε ἀκόμη συζητῶν περὶ τούτου μὲ τὸν Βασιλέα, εἶχον εἰπεῖ πρὸς αὐτὸν ὅτι «ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τροπολογιῶν ἤθελον ἐπιμένειν εἰς ὅσας παρατηρήσεις εἶχον κάμει εἰς τὸ Ἰατροσυνέδριον, ἐπειδὴ ὅμως πρόκειται νὰ ἀπαντήσῃ μόνον ἡ Κυβέρνησις *ναὶ ἢ ὀχι*, νομίζω συμφερότερον τὸ *ναὶ*». Ἡ Βασίλισσα ἐλθοῦσα τότε εἰς τὸν Βασιλέα, κάμνει τὴν παρατήρησιν ὅτι εἶμαι ἐναντίος. Ὁ Βασιλεὺς τὴν ἀποκρίνεται ὅτι παρατηρεῖ τὸ ἐναντίον καὶ τότε ἐγὼ τὴν εἶπον πῶς ἐνήργησα εἰς τὴν υπόθεσιν ταύτην καὶ ἐφάνη εὐχαριστηθεῖσα. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως εἰς Κάρλσβαδ (τῇ 10 Ἰουλ. 1852) διοικούσης τῆς Βασιλίσσης ἐπροώδευσεν ἡ Κυβέρνησις πολὺ καὶ ἔκαμε παραχωρήσεις εἰς τὴν Γαλλίαν ἐναντίας εἰς τὴν πεποιθήσιν τοῦ Βασιλέως καὶ τὴν ἐκδοθεῖσαν γνώμην τοῦ Ἰατροσυνεδρίου, ὥστε δὲν ἔμεινεν εἰμὴ νὰ ὑπογραφῇ ἀπλῇ τις δήλωσις (*déclaration*) συμφωνηθεῖσα μετὰ Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἐπέστρεψεν ὁ Βασιλεὺς. Ὁ Γάλλος πρέσβυς ἔσπευδε τὴν ὑπογραφὴν. Ὁ Βασιλεὺς μοὶ διεύθυνεν ὅλα τὰ ἔγγραφα διὰ νὰ τὸν εἶπω τί ἔγινε καὶ τί πρέπει νὰ γένη. Ὅταν παρατήρησα τὰ γενόμενα ἐνόησα εὐθὺς ὅτι ἡ θέσις μου μετὰ Βασιλέως καὶ Βασιλίσσης εἶνε δύσκολος. Μ' ὅλον τοῦτο ἀπεφάσισα κατὰ τὸ σύστημά μου νὰ ἀκολουθήσω τὸν εὐθὺν δρόμον. Ἐξέδεσα λοιπὸν εἰς τὸν Βασιλέα πιστῶς τὰ διατρέξαντα. Ὁ Βασιλεὺς ἐθυμώθη, ἐπέπληξε τοὺς ὑπουργοὺς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Ἐξωτερικῶν ὅτι «διέστρεψαν εἰς τὴν ἀπουσίαν του τὴν υπόθεσιν», ὡς μὲ εἶ-

πεν ὁ ἴδιος, καὶ ἐξήτει τρόπον πῶς νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἡ Βασίλισσα τὴν πρώτην φορὰν μοὶ λέγει μὲ θυμὸν καὶ ὅλη ἐρυθρόα: — «Ἀκούω ὅτι θέλεις νὰ καταστρέψῃς τὸ ἔργον μου καὶ πρόσθε καλῶς». Ὁ Βασιλεὺς μὲ ὑπερασπίσθη. Ἡ Βασίλισσα ἀκολούθως πεισθεῖσα φαίνεται, περὶ τῆς διαγωγῆς μου, ἐφαίνετο πολὺ προσηνῆς καὶ ἡπία, ἀλλὰ συχνάκις ἔκαμνεν ἐνώπιόν μου παράπονα εἰς τὸν Βασιλέα ὅτι ἀθετῶν ὅσα ἐκείνη ἔπραξεν ἐκθέτει αὐτὴν ἐνώπιον τῶν ξένων Δυνάμεων, καὶ μίαν ἡμέραν μὲ πολλὴν πικρίαν τὸν λέγει διὰ τοῦτο ὅτι «δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ υπάγῃς εἰς τὸ *Karlsbad*, ἐπειδὴ εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ τύχῃ πάλιν νὰ διαπραγματευθῶ μὲ ξένας Δυνάμεις καὶ τότε δὲν ἔχουν ἰσχὺν τὰ ἔργα μου». Ὁ Βασιλεὺς κατ' ἀρχὰς τὴν ἔλεγεν ὅτι «θέλει νὰ πεισθῇ περὶ ὧν». Ἀλλοτε τὴν εἶπεν ὅτι «τὸ πᾶν ἐμπορεῖ νὰ συμβῇ, ἀλλὰ δὲν θέλει ἐξ αἰτίας του νὰ ἔλθῃ ὁ λοιμὸς εἰς τὸ Κράτος του». Καὶ ἄλλοτε ὅταν ἡ Βασίλισσα τὸν εἶπεν «ὅτι τότε πρέπει νὰ παύσῃ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν», — «Μάλιστα, ἀπεκρίθη, καὶ τοῦτο, ἂν εἶνε χρεῖα, νὰ γένη». Καὶ τοσοῦτ' ἄλλον, λέγει πρὸς ἐμέ, ὅσῳ δὲν εἶνε «ὁ ἅγιος» (ὑπουργὸς ἦτο ὁ Ρήγας Παλαμῆδης). Μάλιστα ἐμπορῶ νὰ ὠφεληθῶ ἀπὸ τὴν παρατήρησιν ταύτην τῆς Βασιλίσσης, μὲ προσέθηκε, καὶ νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοῦτο ἡ παῦσις τοῦ Ρήγα, μ' ὅλον ὅτι ἤθελε νὰ τὸν παύσῃ δι' ἄλλους λόγους. Μὲ τοσαύτην συνείδησιν εἰργάζετο ὁ Βασιλεὺς. Μ' ὅλον τοῦτο παρατήρησα ὅτι τὰ παράπονα καὶ αἱ παρατηρήσεις τῆς Βασιλίσσης, ἂν δὲν τὸν ἐμπόδιζαν ἀπὸ τὴν ἰδέαν του ἐπηρεάζαν ὅμως ἀρκετά, διότι ἐπροσπάθει πάντοτε εἰς τὴν διακοίνωσιν τὴν ὁποίαν ἐσυντάττομεν διὰ τοῦτο νὰ κολάσῃ τὰς πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν παρατηρήσεις του καὶ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν θέλει νὰ ἀθετήσῃ τὰ παρὰ τῆς Βασιλίσσης γενόμενα. Εὐρίσκειτο εἰς πάλιν μετὰ τῆς συνειδήσεώς του καὶ τοῦ πρὸς τὴν Βασίλισσαν καθήκοντος. Εἰργάζετο μὲ τοσαύτην ἐπιμέλειαν καὶ σκέψιν εἰς τοῦτο, ὥστε παρημέλησε σχεδὸν τὰς ἄλλας υποθέσεις· πολλάκις εἰδοποιοῦντο ὑπουργοὶ εἰς ἐργασίαν καὶ ὁ Πρωθυπουργός, καὶ τοὺς ἀπέπεμπεν ἐργαζόμενος μετ' ἐμοῦ. Ἀπέπεμπεν ἐνίοτε τοὺς μέλλοντας νὰ λάβωσιν ἀκρόασιν καὶ ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸν περίπατόν του. Ἡ Βασίλισσα τὸν ὠνείδιζε σχεδὸν διὰ ταῦτα, λέγουσα ὅτι γίνεται οὕτως ἄχρηστος εἰς τὸν τόπον καὶ ὅτι δὲν ἐννοεῖ τίποτε ἐξ αὐτῶν. Ὁ

Βασιλεὺς ἀπήντησε: «Κατὰ δυστυχίαν, ἐννοῶ παρὰ πολὺ». Καὶ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν. Μίαν ἡμέραν μοὶ εἶπε καὶ ὁ ἴδιος: — «Βλέπω καὶ ἐγὼ ὅτι ἐμβῆκα περισσότερον τοῦ δέοντος εἰς τὴν υπόθεσιν καὶ ὅτι κάμνω ὅσα ἔπρεπεν ἄλλοι νὰ κάμωσιν». Ὅταν ἡ Βασίλισσα τὸν παρετήρησε μίαν ἡμέραν ὅτι οἱ Γάλλοι ἤμπορουν νὰ θυμώσωσι διὰ ταῦτα, εἶπε: — «Ἐμποροῦν νὰ φωνάζωσιν· ἀλλ' ἐγὼ θέλω κάμει τὸ χρέος μου· καὶ ὁ Παῖκος (ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο ὑπερασπιζομένη ἡ Βασίλισσα) δὲν ἔπρεπεν, ἐπειδὴ ὁ ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας ἐγραφε ἀποδίδων *κακὴν θέλησιν* εἰς τὴν Κυβερνήσιν μας, νὰ φοβηθῇ καὶ νὰ παραχωρήσῃ ἀμέσως, ἀλλ' ἔπρεπε μάλιστα τότε νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὰ δίκαιά του, διότι ἄλλως μᾶς γελοῦν εἰς τὸ πρόσωπον (*Sie lachen uns ins Gesicht*)».

Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τῆς αἰτιακόπου ἐργασίας μετὰ τοῦ Βασιλέως, ἐπὶ ἓνα ὁλόκληρον μῆνα, παρατήρησα καὶ ἐθαύμασα τὴν αὐστηρότητα τῆς λογικῆς, τὴν ἀκριβείαν τῶν συλλογισμῶν, τὴν ἀκεραιότητα τῆς κρίσεως καὶ τὴν λεπτότητα τῆς ἀναλύσεως τοῦ Βασιλέως, ὥστε ἐθαύμασα· ἀλλ' εἶνε βραδὺς εἰς τὴν σκέψιν του, ἀμφίβολος εἰς τὰ διδόμενα ἐπὶ τῶν ὁποίων σκέπτεται· γλίσχρος εἰς τὴν πεποιθήσιν του. Ἀκριβολόγος μέχρι λεπτολογίας, ἀλλ' εἰς τοῦτο παρατήρησα ὅτι συντείνει καὶ ἡ γλῶσσά μας· ἐπειδὴ ὁ Βασιλεὺς σκεπτόμενος γερμανιστὶ ἢ γαλλιστὶ, τοῦτέστιν εἰς δύο διαλέκτους ἐντελῶς μεμορφωμένος καὶ τῶν ὁποίων ἑκάστη λέξις ἔχει ἀκριβῶς ὁρισμένην ἔννοιαν, θέλει νὰ εὕρῃ τοῦτο εἰς τὴν ἑλληνικὴν, διὰ νὰ ἀποφύγῃ παρεξηγήσεις καὶ διαφορομένους ἐννοίας, τοῦτο δὲ κατὰ δυστυχίαν ἢ διὰ ἑλπίδος μας δὲν παρέχει ἀκόμη. Ζητῶν μίαν ἡμέραν νὰ ἀντικαταστήσῃ μίαν λέξιν ἑλληνικὴν εἰς ἄλλην, διὰ τὴν περισσοτέραν σαφήνειαν τοῦ νοήματος τῆς συνθήκης μὲ λέγει γελῶν:

— «Ἄν συνέταττον ἐγὼ μόνος τοὺς νόμους ἤθελον δώσῃ ὀλίγην τροφήν εἰς τοὺς δικηγόρους».

Τέλος σήμερον ἐτελειώσαμεν, συντάξαντες σχέδιον διακοινώσεως πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον, τὸν πρέσβυν δηλαδὴ τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς ὁποίας ἐκτίθενται οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Βασιλεὺς θεωρεῖ τὴν συνθήκην ὁποία εἶνε μὴ ἐξασφαλίζουσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπιθυμῇ διὰ τοῦτο νὰ μὴ γένη δεκτὴ ἐὰν ὅμως ἡ γαλλικὴ Κυβέρνησις ἐπιμένῃ εἰς τὴν παραδοχὴν, ἐπειδὴ ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶχε

προοδεύσει πολύ, δὲν θέλει ἀθετήσῃ τὰ μέρινα τοῦδε πραχθέντα καὶ περιορίζεται εἰς τὴν ὑπογραφὴν δηλώσεως (déclaration) εἰς τὴν ὁποίαν κάμνει τινὰς ἐξηγήσεις καὶ ἐπιφυλάξεις.

Διὰ τὰ μὴ λάβῃ δὲ ὁ Βασιλεὺς τὴν εὐθύνην τούτων, ἐπρότεινα καὶ ἐδέχθη νὰ ὑποβληθῶσι ταῦτα εἰς τε τὸ Ἱατροσυνέδριον καὶ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, καὶ ὅταν ἐγκριθῶσι τότε νὰ γένῃ ἡ διακοίνωσις. Ὁ Βασιλεὺς τὰ διεύθυνεν εὐθὺς εἰς τὸ Ἱατροσυνέδριον (ἴδε 5 Φεβρουαρίου).

Εἰς ὅλην ταύτην τὴν ἐργασίαν παρετήρησα ἐμπιστοσύνην πρὸς ἑμὲ τοῦ Βασιλέως.

Τῇ 25ῃ Ἰανουαρίου. — Σήμερον ἐπέτειος ἐορτὴ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν Ἑλλάδα (τὸ 20^{ον} ἔτος). Ἀπὸ πρωίας με προσεκάλεσε νὰ ἔλθω πρὸς αὐτὸν τῇ 9ῃ ὥρᾳ πρωί. Τὸν εὐρῆκα ἐργαζόμενον εἰς προβιβασμοὺς καὶ ἀμοιβὰς τὰς συνήθεις κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Μ' ἐδεῖξε δύο κατωλόγους καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ γυμνασιαρχῶν διὰ νὰ λάβωσι Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος, καὶ εἶπον τὴν γνώμην μου, ἣτις ἐνεκρίθη καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀπονεύμῃ εἰς τοὺς ἐπαινεθέντας παρ' ἐμοῦ παράσημον. Μετὰ ταῦτα ἔχων εἰς τὴν χεῖρά του εἰς μίαν θήκην τὸ χρυσοῦν παράσημον τοῦ Σωτήρος, με λέγει μετὰ πολλὴν ἡπιοῦ καὶ προσηνὴ τρόπον γερμανιστί: — «Σοὶ προσφέρω σήμερον τὸ παράσημον τοῦτο ὡς σημεῖον τῆς εὐνοίας μου. Ὁ χαρακτήρ σου, αἱ εἰς τὴν ἀνάκτησιν καὶ διατήρησιν τῆς υγείας μου φροντίδες σου, καὶ ἡ περὶ τὴν δημοσίαν ἐν γένει ὑπηρεσίαν μερίμνάν σου (Sorgfalt) με παρεκίνησαν εἰς τοῦτο». Εἰς τοὺς εὐμενεῖς τούτους λόγους ἀπήντησα καὶ ἐγὼ γερμανιστί τὰς λέξεις ταύτας: — «Μὲ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην δέχομαι τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς βασιλικῆς εὐνοίας. Ἡ Ὑμ. Μεγαλειότης με ὑπερπλήρωσε με δαίγματα εὐμενείας. Τοῦτο μόνον εὐχόμεναι εἰς τὸν Θεόν, νὰ μοὶ δίδῃ δυνάμεις ἱκανὰς διὰ νὰ ὑπηρετῶ ἀναλόγως τῆς θελήσεώς μου τὴν Ὑμ. Μεγαλειότητα». Τὸν ἀργυροῦν σταυρὸν τοῦ αὐτοῦ τάγματός εἶχον λάβει πάλιν παρὰ τῆς ἰδίας χειρὸς τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν Ἑρέτριαν τῆς Εὐβοίας τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1884 (ἡμέρᾳ τῆς ἐπετείου ἐορτῆς τοῦ ὀνόματός του), ὅτε παρηκολούθουν αὐτὸν ὡς ἰατρός.

Σήμερον ἔλαβον παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἑσωτερικῶν Γῆρα Παλαμῆδην τὸν διορισμὸν μου ὡς μέλους τοῦ Ἱατροσυνεδρίου. Τὸ ἔγγραφον φέρει ἀριθμὸν 1814 καὶ ἡμερομηνίαν 24 Ἰανουαρίου 1853. Ὁ διορισμὸς οὗτος δὲν με

εὐχαρίστησε διότι δὲν ἔγεινεν ὅπως ἤθελον (ἴδε 30 Ὀκτωβρίου 1852) καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχον εὐχαρίστησιν νὰ ἐργάζωμαι εἰς σῶμα μηδεμίαν σημασίαν, ὥς ἐκ τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὸ προσώπων, ἔχον. Μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ ὁ Βασιλεὺς τὸ ἐνήργησεν ἐν ἀγνοίᾳ μου, ὥς θέλων αὐτό, τὸ ἐδέχθην. Καὶ εὐχαρίστησα μάλιστα τὸν Βασιλέα.

5 Φεβρουαρίου. — Τὰ περὶ τῆς ὑγειονομικῆς συμβάσεως συνταχθέντα παρὰ τοῦ Βασιλέως (ἴδε 24 Ἰανουαρίου) καθυπεβλήθησαν εἰς τὸ Ἱατροσυνέδριον, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς συνεδριάσεις ἔλαβον καὶ ἐγὼ μέρος, καὶ ἐνεκρίθησαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καθυπεβλήθησαν χθὲς εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ ἐνεκρίθησαν ὡσαύτως. Ὁ Βασιλεὺς δὲν με εἶχεν εἶπει ὅτι θέλει προσκαλέσει τὸν Κωστὴν νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον νὰ τὰ ὑποστηρίξῃ καὶ τῷ ὄντι προσεκάλεσεν αὐτὸν καὶ τὰ ὑπεστήριξεν, ὥς με εἶπεν ὁ Βασιλεὺς ἔπειτα πολὺ θερμῶς. Μ' ὅλον ὅτι ἦσαν ἐναντία ἀφ' ὅσα εἶπε καὶ ὑπεστήριξεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Σύνοδον. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ κ. Πάϊκος ἐπεισε τὸν Βασιλέα ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρουσιασθῇ ὁ ἴδιος ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις του. Ὅταν με τὸ εἶπεν ὁ Βασιλεὺς παρετήρησα ὅτι εἶνε καλόν, ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ ὑπουργείου εἶνε δύσκολος, ἐπειδὴ θέλει παλινωδῆσαι τοσοῦτον φανερά. Τότε ὁ Βασιλεὺς με εἶπεν ὅτι ἐστοχάσθη, διὰ νὰ σκεπασθῇ τὸ Ὑπουργεῖον νὰ ἀρχεῖται ἡ διακοίνωσις πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον περίπου οὕτως: «Μ' ὅλον ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν νὰ ἀθετήσωμεν τὰ πρότερον δηλωθέντα, μ' ὅλον τοῦτο ἐπειδὴ μετὰ τὴν τελευταίαν διακοίνωσίν μας ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις πληροφορίας περὶ ἐνὸς νέου περιστατικοῦ εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβε χώραν κρούσμα τὴν 11ην ἡμέραν μετὰ τὴν ἀπόδοσιν διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι δὲν ἀρκεῖ ὁ ἐλάχιστος ὅρος τῶν 10 ἡμερῶν, κ.λ.π. Ἐκ τούτου ἀνατρέπεται ἡ συνθήκη καὶ ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ταύτῃ ἐνομίσσαμεν καλὸν νὰ ἐπαναγάγωμεν εἰς τὴν μνήμην καὶ τὰς λοιπὰς δυσκολίας. Ἐὰν δὲ δὲν πεισθῇ ἡ γαλλικὴ Κυβέρνησις συναινοῦμεν εἰς τὴν «Δήλωσιν» κ.λ.π. Κατ' αὐτὸ λοιπὸν τὸ πνεῦμα μετεβάλομεν μετὰ τοῦ Βασιλέως τὴν διακοίνωσιν καὶ οὕτως ἐτελείωσεν.

Εἶχον, εἶπον εἰς τὸν Βασιλέα, πολὺ στενοχωρίαν μὴ ἀντισταθῇ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. «Ἀχ! μοὶ λέγει με πολλὴν εὐχαρίστησιν καὶ γελῶν λαμβάνων με ἐκ τῆς χειρὸς τὴν αὐτὴν στενοχωρίαν εἶχον καὶ ἐγώ. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔκαμαν καμμίαν δυσκολίαν, ἐξ ἐναν-

τίας αὐτοὶ ἐφάνησαν αὐστηρότεροι καὶ ὁ κ. Κωστὴς ὑπεστήριξε θερμῶς (εἶπε δὲ τοῦτο γελῶν πολὺ περισσότερον) τὰ προταθέντα». — «Διὰ τὸν Κωστὴν, λέγω, Μεγαλειότης, με ἐφάνη πολὺ παράδοξον ὅτι ὑπέγραψε καὶ ὑπεστήριξεν ὅλα τὰ ἐναντία ἀφ' ὅσα μέχρι τοῦδε ἔπραξε.

— «Ναί, λέγει, ἀλλ' εἶνε καλὸν νὰ μὴν εἴπῃς περὶ τούτου εἰς κανένα τίποτε».

— «Ὁχι! Μεγαλειότης, εἰς τὸν Wendland μόνον τὸ εἶχον εἰπεῖ, ἐπειδὴ με ἐφάνη πολὺ παράδοξον».

— «Δὲν ἔκαμες καλὰ νὰ τὸ εἴπῃς, μάλιστα εἰς τὸν Wendland, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐνίστε τὰ μεταλέγει καὶ ἴσως εἰς τὸν Rouan τὸν ἴδιον».

Ὁ τρόπος μετὰ τὸν ὁποῖον με ὠμίλησεν ὁ Βασιλεὺς περὶ τοῦ Wendland μ' ἐφάνη πολὺ παράδοξος. ἐπειδὴ ἐγὼ ἐπίστευον ὅτι θεωρεῖ αὐτὸν ὡς ἐμπιστοσύνης ἀνθρώπον καὶ διὰ τοῦτο μόνον τὸ εἶπον.

Ἡ Βασίλισσα εἰσελθοῦσα με λέγει μειδιῶσα:

— «Ἀκόμη δὲν ἐτελειώσατε»;

— «Ἐτελειώσαμε, Μεγαλειότης»!

— «Καὶ μ' ὅλον τοῦτο δὲν θέλει γένει τίποτε, μοὶ λέγει, ἐπειδὴ ὁ κ. Μαυροκορδάτος θέλει λάβει τὰ ἔγγραφα, θέλει τὰ βάλῃ πλάγια, θέλει εἰπεῖ ὅτι ἔκαμε πολλά, καὶ δὲν θέλει κάμει τίποτε. Πίστευσόν με ὅτι τὸν γνωρίζω πολὺ καλά».

Καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐφαίνεται ὅτι δὲν ἔχει τόσῃ καλὴν ἰδέαν περὶ τῆς εὐθύτητος τοῦ Μαυροκορδάτου, ἐπειδὴ τὰς προηγουμένας ἡμέρας ἐκθέτων πρὸς αὐτὸν ὅσα ἀναφέρει ὁ Μαυροκορδάτος εἰς τὸ ἔγγραφόν του μοὶ λέγει γελῶν: — «Μὴ βάλλῃς τόσῃν βάσιν εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ Μαυροκορδάτου, ἐπειδὴ εἶνε πάντοτε μετὰ ταύτην πονηρίαν γεγραμμένα, ὥστε δύναται νὰ ἐξηγηθῶσι κατὰ διαφόρους τρόπους».

Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο, ἀπὸ τινος λόγον λαβοῦσα ἀφορμὴν ἡ Βασίλισσα με λέγει:

— «Εἶσαι διπλωμάτης».

— «Ὁχι, Μεγαλειότης».

— «Ναί λέγει, εἶσαι Χῖος καὶ ὅλοι οἱ Χῖοι εἶνε πονηροί».

— «Καὶ ἄλλοτε, Μεγαλειότης, με ἐπαρηγόρησατε τοῦτο (κατὰ τὸ 1846) ἀλλ' ἐνόμιζα ὅτι Σᾶς ἐπεισα ὅτι δὲν ἔχει οὕτως, καὶ ὅτι ἴσως ἐκεῖνος ὅστις σᾶς εἶχεν εἰπεῖ τοῦτο (ὁ Κριεζῆς) δὲν ἐνόει τὴν σημασίαν τῆς λέξεως πονηρὸς καὶ ἐξελάμβανεν αὐτὴν σημαίνουσαν τὸ τῶν Γάλλων intelligent».

— «Ὁχι, με λέγει, ὅλοι λέγουν ὅτι οἱ Χῖοι εἶνε πονηροί».

— «Ἄλλ' οἱ Χῖοι δὲν εἶνε Schlau (μετεχειρίσθην τὴν γερμανικὴν λέξιν τοῦ πονηρός). Τότε ὁ Βασιλεὺς λέγει:

— «Ὁχι, οἱ Χῖοι λέγουν ὅτι εἶνε καλοὶ ἔμποροι, ἀλλ' ὄχι πονηροί».

Καὶ οὕτως ἐτελείωσεν ἡ ὁμιλία αὕτη.

6 Φεβρουαρίου. — Θεωρῶν ὅτι αἱ ἐργασίαι μου ἐξετείνοντο, ὅτι ἡ υγεία μου ἦτο πάντοτε ἐπισφαλὴς καὶ ὅτι τὰ χρηματικὰ μέσα μοὶ ἐπέτρεπον, ἀπεφάσισα καὶ ἔφερον ἐκ Μεδιολάνου ἀμαξαν (coupé) καὶ ἵππον ἐκ Σιμόνης, καὶ ἀπὸ σήμερον ἤρχισα νὰ κάμνω χρήσιν αὐτῆς.

25 Φεβρουαρίου. — Σήμερον ὁ Βασιλεὺς μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ ἰατρός Κωστὴς θέλει νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεως τοῦ Τμηματάρχου τοῦ ὑγειονομικοῦ τμήματος τοῦ ὑπουργ. τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ μοὶ προτείνει νὰ δεχθῶ τὴν θέσιν ταύτην. Ἐπειδὴ κατεῖχον ἐγὼ ἄλλοτε τὴν θέσιν ταύτην καὶ μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ πολιτεύματος τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843 ὁ Ρήγας με εἶχε παύσει, ἐπειδὴ ἡ θέσις εἶνε ἡ σημαντικωτέρα εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν ἱατρικῶν ὄλων, καὶ διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ εἰς χεῖρας κακὰς, εἶπον ὅτι ἡδυνάμην νὰ δεχθῶ αὐτήν, ἐὰν ἡ Α. Μ. εὐδοκήσῃ νὰ ἀνατεθῶσι τὰ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ὑγειονομείων, τὰ λογιστικὰ καὶ ἐν γένει τὸ διοικητικὸν μέρος εἰς ἄλλο πρόσωπον, πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν μου, ἐγὼ δὲ νὰ ἔχω τὸ γενικὸν μέρος, τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ τὸ ἱατρικὸν προσωπικόν. Ὁ Βασιλεὺς ἐνέκρινε. (ἴδε 27 Μαΐου, 1853).

Χθὲς τὴν ἐσπέραν εἶχε φθάσει ἡ εἰδήσις τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς τῆς Βασιλίσσης, τοῦ Μεγάλου Δουκὸς τοῦ Oldenburg. Ἡ Μεγάλῃ Κυρία τῆς Αὐλῆς ἔλαβεν ἐπισήμως τὴν εἶδησιν διὰ Τεργέστης. Εὐθὺς ἦλθεν εἰς τὸν Βασιλέα καὶ ἀνήγγειλε τὴν εἶδησιν. Ὁ Βασιλεὺς καὶ αὐτὴ ἦλθον εἰς τὸν θάλαμον τῆς Βασιλίσσης, ἣτις ἰδοῦσα αἴφνης αὐτοὺς καὶ σκυθρωποὺς ἠρώτησε μετὰ ταραχῆς «τί συμβαίνει! μὴ συνέβη κανὲν δυστύχημα εἰς τὸν πατέρα μου!» Ἡ Πλύσκωβ γόνυπετήσασα ἐφίλησε τὴν δεξιάν της καὶ εἶπεν ὅτι μετήλλαξε βίον! Τότε ἡ Βασίλισσα ἐκφωνήσασα ἄρχισε νὰ κλαίῃ, κατεσχέθη ὑπὸ σπασμωδικῶν τινῶν κινήσεων καὶ διήλθεν ὅλην τὴν νύκτα ἀγρυπνὸς καὶ τεταραγμένη.

Διετάχθη τριῶν μηνῶν πένθος εἰς τὴν Αὐλὴν! Ἡ περίστασις αὕτη ἔκαμε τὴν Βασίλισσαν νὰ ἀναβάλῃ τὸ εἰς Oldenburg ταξιδιόν της. (ἴδε 22 Ἀπριλίου 1853).

Ἐπεται τὸ τέλος.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ *

Η δόξα τῶν αὐτοχθόνων ρητόρων, οἵτινες συνειθίζουσι περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Παρνασσοῦ νὰ τονίζωσι τὸ ἔαρινόν αὐτῶν ἄσμα, ἐπεσκιάσθη ἐφ' ἑαυτοῦ ὑπὸ νέου παροξυσμοῦ τῆς ἐπιδημικῆς ἡμῶν ξενολατρίας ὑπὲρ δύο γάλλων ὁμιλητῶν, τοῦ Πάτερ 'Υακίνθου καὶ τῆς κυρίας 'Ιουλίας 'Αδάμ. Ὁ πρῶτος τούτων, καθ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων τῶν διαλέξεων αὐτοῦ ὅσα κατεχώρισαν αἱ ἐφημερίδες, φαίνεται ἡ ζῶσα ἐνσάρκωσις τοῦ πανευφημισμού καὶ τῆς ἀκράτου αἰσιοδοξίας, ὁ ἑντίπους τοῦ Σοπεργάουερ καὶ τοῦ 'Ιερεμιά, εὐρίσκων ὅτι τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς ἐν τῇ ἀρίστῳ τῶν κόσμων καὶ ἐκφωνῶν ἐνθουσιώδεις ὕμνους ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν σταυρωσάντων αὐτὸν Εβραίων, τοῦ 'Ελληνισμοῦ καὶ τοῦ 'Ισλάμ, τοῦ παλαιοκαθολικισμοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, ὡς ἕξις συντελούντων εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Οὐδόλως εἶναι μετὰ ταῦτα παράδοξον ἂν ζωηρὰ ὑπῆρξαν τὰ χειροκροτήματα καὶ ἀμέριστος ἡ ἐπιδόκιμασία. Ἡ μόνη ἴσως ἔχουσα ἀφορμὴν παραπόνου κατὰ τοῦ ρήτορος τοῦ κηρύττοντος τὴν ὑποχρέωσιν τῆς γυναικὸς νὰ ἱπακούῃ τυφλῶς εἰς τὸν οἰκογενειάρχην, θὰ ἦτο ἡ κυρία 'Αδάμ ἡ ἀπὸ ἡμίσεως αἰῶνος θερμὴ ἀπό-

* Ἡ ἀνέκδοτος αὕτη σελὶς τοῦ Ροῦδου, ἓνα εὐφρὲς χρονογράφημα τοῦ 1901, μᾶς εἶχε σταλῆ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀργὰ καὶ ἔμεινε ἔκτοτε μετὰ τῶν χειρογράφων μας. Σήμερον τὴν δημοσιεύομεν ὡς μίαν χαριτωμένην εἰκόνα τοῦ ἐκλείψαντος συνεργάτου μας.

στολος τῆς γυναικείας χειραφετήσεως. 'Αλλ' ἡ παρ' ἡμῶν ξενιζομένη διακρίνεται πρὸ πάντων ὡς κατέχουσα ἐξέχουσαν θέσιν μετὰ τῶν φιλελλήνων. Περὶ τούτων δυνάμεθα ἴσως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο, πλὴν ἡμῶν, ἔθνος κέκτηται τὸ πλεονέκτημα νὰ ἔχῃ ἰδιαιτέραν τάξιν φίλων, ἐχόντων τὴν εἰδικότητα νὰ τὸ ἀγαπῶσιν. Οὐδέποτε ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν ἔτυχε ν' ἀκούσωμεν νὰ γίνεται λόγος περὶ Φιλάγγλων, Φιλιππίων, Σλαβοφίλων ἢ Φιλοτσέχων. 'Εν τῇ λέξει Φιλέλλην ὑπάρχει τι τὸ ἀπόξον προστασίας, συγκαταβάσεως, καὶ οἷον ἐλεημοσύνης ὀφειλομένης κατ' ἐξαίρεσιν εἰς μόνους τοὺς 'Ελλήνας, ὡς εἰς φυλὴν στερουμένην σθένους ἱκανοῦ ὥπως ἐργασθῇ μόνῃ πρὸς κατάκτησιν τῶν ὅσα ἐκ τῆς συμπαθείας τῶν ἄλλων ἀναμένει. Τὸ τοιοῦτον πρὸς ἡμᾶς αἴσθημα τῶν ξένων ἐνδέχεται ἴσως νὰ ἦναι χρήσιμον, ἀλλὰ δύσκολον εἶναι νὰ θεωρηθῇ ὡς πολὺν κολακευτικὸν διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν. Ὅπως δὴποτε εὐχομαι ἐξ ὅλης καρδίας νὰ μὴ ἐννοῇ ἡ κυρία 'Αδάμ ἱκανῶς τὴν νεοελληνικὴν, ὅπως ἐκτιμῇ κατ' ἀξίαν τὴν ποιότητα τοῦ ἐπιδαφινομένου εἰς τοὺς φιλέλληνας θυμιάματος ἀναγινώσκουσα λ. γ. «ὅτι ἔφαγε μετ' ὑπερηφανείας τὸν ἐθνικὸν ὀβελίαν ἀμνὸν» ἢ «ὅτι κατὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς πρόποσιν οὐ μόνον ἡ ἰδία κατελήφθη ὑπὸ δακρύων, ἀλλὰ καὶ ἔκλαιον ἐκ συγκινήσεως πάντες οἱ δαιτυμόνες» τοῦ δακρυβρέκτου τούτου συμποσίου.

Ε. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

Η ΚΟΡΕΑ *

Ἡ Ἀκρα Ἀνατολὴ ἀρχίζει πάλιν, ὥπως πρὸ δύο ἐτῶν, νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν μὲ τὰ πολιτικὰ της γεγονότα. Εἶναι τὸ μῆλον τῆς ἔριδος δύο μεγάλων κρατῶν, τὰ ὅποια ἴσως παρασυρθοῦν μέχρι πολέμου. Ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ πολιτικὴ εἰς τὰς σελίδας αὐτάς. Μᾶς ἐλκύει ὁ μυθικὸς κόσμος, αἱ παραδόσεις, τοῦ ἐγκλείει ἡ ἱστορία τῆς χώρας αὐτῆς.

* Ἱστορικαὶ σημειώσεις περὶ τῆς Κορέας ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς 'Αλεξάνδρας Μυριάλ.

Τὸ ἱερὸν ὄρος τῆς Κορέας Χάλλα-Σάν ὑπῆρξε ἡ κοιτίς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Κατὰ τὴν γένεσιν τῆς γῆς δὲν ὑπῆρχαν οὔτε ἄνθρωποι, οὔτε ζῶα, οὔτε φυτά. Τὰ σύννεφα ἔγιναν φορεῖς τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τὰ ἐναπέθεσαν ἐπάνω εἰς τὸ Χάλλα-Σάν. Οἱ ἄνθρωποι ἐβγήκαν ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους. Ἦσαν τρεῖς καὶ ὠνομάζοντο Κό, Πού καὶ Γιάγκ. Κατέβηκαν εἰς τὸν κάμπον συζητοῦντες περὶ φιλοσοφικῶν ζητημάτων καὶ ἀνακινοῦντες σοβαρὰ προβλήματα. Ὄταν ἔφθασαν εἰς τὴν θά-

λασσαν, παρετήρησαν τρία μεγάλα κιβώτια ποῦ ἔφεραν τὰ κύματα σιγὰ-σιγὰ πρὸς τὴν ἀκτὴν. Τὰ ἐπῆραν, τὰ ἥνοιζαν καὶ εὗρηκαν μέσα εἰς αὐτὰ τρεῖς γυναῖκας σπανίας καλλονῆς, τὰς ὁποίας ἀμέσως ἐνυμφεύθησαν.

Κατὰ τινὰ χρονικὰ τῆς Κίνας καὶ τῆς 'Ιαπωνίας, τὸ περίφημον αὐτὸ ἱερὸν ὄρος ἀνεφάνη μετὰ ἡφαιστειώδη ἔκρηξιν κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μ. Χ. ἀλλ' ἡμεῖς σεβόμεθα τὴν παράδοσιν τῶν πρώτων αὐτῶν κατοίκων τῆς γῆς.

Οἱ χερσαῖοι ὅμως κάτοικοι τῆς Κορέας, ὀλιγώτερον ἐγωῖσταί, ἀναβιβάζουν τὴν ἀρχὴν τῆς χώρας τῶν εἰς τὸν 23ον αἰῶνα π. Χ.

Οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν ὅτι κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κινέζου αὐτοκράτορος Γιάο, ἦλθε ἓνας ἐρημίτης κ' ἔκατοίκησε ἐπὶ τοῦ ὄρους Τεχακού κατ' ἄλλην παράδοσιν κατῆλθε διὰ θαύματος, κάτω ἀπὸ ἓνα δένδρον. Οἱ αὐτόχθονες, σεβόμενοι τὰς γνώσεις του καὶ τὰς ἀρετάς του, τὸν ἐξέλεξαν βασιλέα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ταγκούν. Ὁ Ταγκούν ἔζησε 1668 ἔτη καὶ κατόπιν ἀνηργάγη ὑπὸ τῶν πνευμάτων εἰς τὰ σπύρνια δώματα.

Ὁ λόγιος Χόγκ-Τζιγιόγκ-Οὐ¹ ἀνάγει τὸν ἐρχομὸν τοῦ Ταγκούν εἰς τὴν Κορέαν εἰς τὸ ἔτος 2358 π. Χ. Ἀποδίδων ὅμως εἰς τὸν μῦθον πραγματικωτέραν ὑπόστασιν ἐξηγεῖ τὸ γεγονός οὕτω:

Εἰς τὸ Σοῦ-Κιγκ — γενεαλογικὴν βίβλον τῶν Βασιλέων τῆς Κίνας — ἀναφέρεται ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Γιάο ἀπέστειλε ἓνα τῶν ἀνωτέρων λειτουργῶν τοῦ κράτους εἰς ὄρος κείμενον πρὸς ἀνατολὰς τῆς πρωτεύουσας του καὶ ὀπισθεν τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὅτι ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος. Ὁ ἄρχων αὐτός, Γκι-Τσιού, ἔλαβε ἐντολὴν νὰ ἐγκατασταθῇ ἐπάνω εἰς τὸ ὑποδειχθὲν ὄρος καὶ ἐκεῖ νὰ χαιρετίζῃ κάθε πρωΐ, ἐν ὄνομτι τοῦ ἡγεμόνος του, τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας ἀναφανόμενον εἰς τὸν ὀρίζοντα². Εἰς τὸ κείμενον τοῦτο στηριζόμενος ὁ Χόγκ-Τζιγιόγκ-Οὐ ὑποθέτει ὅτι ὁ μυστηριώδης ἐρημίτης Ταγκούν εἶναι πιθανῶς ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Γιάο, Γκι-Τσιού. Ἡ δὲ ὑπόθεσις φαίνεται παραδεκτὴ καθόσον ὁ ἐν λόγῳ αὐτοκράτωρ ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν χρονογράφων ὡς καταγινόμενος εἰς τὴν ἀστρονομίαν.

¹ Ἡ συγγραφεὺς κατέχει τὰς πληροφορίας αὐτάς ἐξ ἰδίας μετ' αὐτοῦ συνομιλίας.

² Αὕτη εἶνε ἡ ἀφήγησις τοῦ Χόγκ-Τζιγιόγκ-Οὐ· ἀλλὰ τὸ κείμενον τοῦ Σοῦ-Κιγκ φαίνεται ὑποδεικνύον ὅτι ὁ ἀπεσταλμένος εἶχε μᾶλλον ἐντολὴν νὰ κάμῃ ἀστρονομικὰ παρατηρήσεις καὶ ὄχι νὰ προσφέρῃ τὴν λατρείαν τοῦ βασιλέως.

μίαν. Εἰς μίαν του ὁμιλίαν ὁ Γιάο ἀναφέρει ὅτι πρὸ τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος π. Χ. ἦτο παραδεδεγμένον τὸ ἔτος ὡς ἔχον 365 ἡμέρας.

Περὶ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα π. Χ. λήγει ἡ μυθικὴ περίοδος τῆς Κορέας καὶ ἀρχίζει ἡ ἱστορικὴ μὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Γκι-σί. Τὸ ὄνομα του σημαίνει Γκι ὁ φιλόσοφος. Πρὶν ἐκλεχθῇ ἡγεμὸν τῆς Κορέας ἔζη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κίνας Βοῦ-Βάγκ, ὁ ὁποῖος ἐξετίμα πολὺ τὰς γνώσεις του. Ὁ αὐτοκράτωρ ἠρέσκειτο συχνὰ νὰ ὁμιλῇ μὲ τὸν σοφὸν φίλον του.

Ὁ Γκι-σί ἐπρέσβευε ὅτι ὑπάρχει σχέσις μετὰ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων καὶ τῶν φαινομένων τῆς φύσεως. «Ὅταν βασιλεύῃ ἡ ἀρετὴ, λέγει, ὁ οὐρανὸς βρέχει. Ὅταν ἡ δικαιοσύνη εἶνε ἄμωμος, τὸ ψῆχος ἔρχεται εἰς τὸν καιρὸν του...»

«Ἐὰν ἡ ἀτμοσφαιρική σύστασις τοῦ ἔτους, τοῦ μηνός, τῆς ἡμέρας εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ἐποχὴν, οἱ καρποὶ ὀριμαζοῦν, καμμία δυσχέρεια δὲν ὑπάρχει διὰ τὴν κυβέρνησιν καὶ εἰς κάθε οἰκογένειαν βασιλεύει ἡ εἰρήνη καὶ ἡ χαρὰ. Ἀλλ' ἔὰν ὑπάρχουν ἀτμοσφαιρικαὶ διαταραχαί... δὲν ὀριμαζοῦν οἱ καρποί, ἡ κυβέρνησις εὐρίσκεται εἰς ἀνωμαλίαν, ἡ εἰρήνη δὲν ὑπάρχει εἰς τὰς οἰκογενείας».

«... Ἐὰν οἱ ἄρχοντές σας δὲν στεροῦνται τίποτε, θὰ εἶναι ἐνάρετοι».

Ὁ Βοῦ-Βάγκ ἐκτιμῶν τὴν σοφίαν τοῦ Γκι-σί, τὸν διώρισε ἡγεμόνα τῆς Κορέας. Ὁ Γκι-σί ἀνεχώρησε εἰς τὴν πρωτεύουσάν του μὲ ὀκτὼ ἄλλους σοφοὺς ὡς συμβούλους.

Σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουν ὀκτὼ οἰκογενεαὶ εἰς τὴν Κορέαν, αἱ ὁποῖαι λέγουσιν ὅτι κατὰγονται ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ αὐτοὺς ἐξόχους ἄνδρας καὶ συνδέονται μετὰ τῶν διὰ δεσμῶν συγγενείας, ἀποτελοῦσαι τὴν ἀνωτάτην ἀριστοκρατίαν τῆς χώρας.

Ὁ Γκι-σί ὠργάνωσε τὸ κράτος τοῦ ἔχον ὡς ὑπόδειγμα τὴν Κίαν. Ἡ βασιλεία του ἀναφέρεται ὡς ἐποχὴ εἰρήνης καὶ εὐτυχίας μοναδικῆς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ βασίλειον τῆς Κορέας δὲν περιελάμβανε ὅλην τὴν χερσόνησον. Τὸ μεσημβρινὸν μέρος αὐτῆς ἦτο ἀνεξάρτητον ὀνομαζόμενον Σίμ.

Ἐπτακόσια ἔτη μετὰ τὸν Γκι-σί ὁ βασιλεὺς Γκι-ζοῦν ἀνεκηρύχθη κύριος ὅλης τῆς χερσονήσου. Νικηθεὶς ὅμως ὑπὸ Κινέζου ἡγεμόνος κατέφυγε εἰς τὴν Σίμ, ὅπου μετηνάστευσαν πολλοὶ Κινέζοι ἀποφεύγοντες νὰ ἐρ-

γασθοῦν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ Μακροῦ Τεί-
χους ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Τσι-Χοάγκ-Τί. Οἱ
ἀπόγονοι τοῦ νέου ἡγεμόνος τῆς Κορέας ἐνι-
κήθησαν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ Κινέζου αὐτοκράτορος
τῆς δυναστείας Χάν τὸν πρῶτον αἰῶνα π. Χ.

Ἐπὶ πολὺ κανεῖς δὲν ἀνύψωσε τὸν θρόνον
τοῦ μεγάλου Γκι-σί. Ἐπειτα ἕνας ξένος, ἐρ-
χόμενος ἀπὸ τοῦ Βορρά, κατέλαβε τὴν χώραν
καὶ γίνεται βασιλεὺς. Ἡ ἱστορία του μετέχει
μᾶλλον τοῦ μύθου.

Εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως τοῦ Πού-
-Γιό¹ ἦτο νέα παρθένος, κόρη τοῦ πνεύματος
ἐνὸς ποταμοῦ. Ὁ βασιλεὺς τὴν εἶχε ἰδῆ μίαν
ἡμέραν περιπατῶν καὶ τόση ἦτον ἡ ὁμορφιά
τῆς ποῦ τὴν ἐπῆρε μαζί του. Ἐν τῷ μεταξὺ
ὁ βασιλεὺς ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ ἕνα πολὺ μα-
κρυνὸν ταξίδι. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του παρε-
τήρησε ὅτι ἡ νέα κόρη ἦτο ἐγκυος. Μανιώ-
δης διέταξε νὰ τὴν θανατώσουν· πρὶν ὅμως
τὴν παραδῶν εἰς τὸν δῆμιον ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ
τὴν ἀπολογίαν τῆς.

Κυρίέ μου, τοῦ εἶπε ἡ κόρη, ἤμουν σ' ἕνα
δωμάτιο τοῦ γυναικωνίτου· μιὰ ἀκτίνα ἡλιακῆ
μπῆκε μὲ τέτοια δύναμι ποῦ ἠσθάνθηκα ἀδια-
θεσία. Γιὰ νὰ φύγω τὴν κάψα, ἐπῆγα σ' ἄλλο
δωμάτιο. Κ' ἐκεῖ μ' ἀκολούθησε τὸ λαμπρὸ
φῶς. Ἡθέλησα νὰ κρυφθῶ στὰ πιδ σκοτεινὰ
δωμάτια τοῦ παλατιοῦ, μὰ παντοῦ τὸ ἄστρο
μὲ κυνηγοῦσε. Λίγον καιρὸ ὕστερα ἠσθάνθηκα
πῶς ἤμουν μητέρα.

Ὁ Βασιλεὺς, διαβλέπων εἰς τὸ μυστηριώ-
δες αὐτὸ φαινόμενον ἀνωτέραν δύναμιν, τῆς
ἐχάρισε τὴν ζωὴν.

Τὸ παιδί ποῦ ἐγεννήθη, μόλις ἐμεγάλωσε,
ἔδειξε σπανίαν ἱκανότητα ὡς τοξότης καὶ ἐκ
τούτου ὠνομάσθη Σου-μώ. Ἀργότερα, ἀναγ-
κασθεὶς νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ βασίλειον τοῦ Πού-
-Γιό, ὅπου ἀντίπαλοί του ἐσκέπτοντο νὰ τὸν φο-
νεύσουν, ἀνεχώρησε πρὸς νότον, ἐσταμάτησε
εἰς τὴν χώραν τὴν ὀνομαζομένην Κουρέαν καὶ
ἐγινε βασιλεὺς. Ἐν τούτοις τὸ νότιον μέρος
τῆς χερσονήσου ὑπετάσσετο εἰς τὸν Σεϊ-Κυό-
Κάν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου, κατὰ τινάς, κατήγετο ὁ
περίφημος Τσιγκις-Κάν.

Τότε ἡ σημερινὴ Κορέα ἀπηρτίζετο ἀπὸ τὸ
βασίλειον Σένρα ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Σεϊ-Κυό-
Κάν, ἀπὸ τὸ βασίλειον τῆς Κουρέας ἰδρυθὲν
ὑπὸ τοῦ Σου-Μώ καὶ ἀπὸ τὸ βασίλειον τῆς
Κουτάρας ἰδρυθὲν ὑπὸ ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ
Σου-μώ.

¹ Πού-Γιό, χώρα ἀόριστος κειμένη πρὸς βορρᾶν
τῆς Κορέας.

Ἡ ἱστορία τῶν μικρῶν αὐτῶν κρατῶν, ἀ-
σήμενος καθ' ἑαυτήν, εἶναι ἐν τούτοις ἐνδια-
φέρουσα διότι εἰς τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν ὀφεί-
λει ἡ Ἰαπωνία κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν πολιτι-
σμόν της. Κατὰ τὸν δεύτερον μ. Χ. αἰῶνα οἱ
Ἰάπωνες ἦσαν ἀκόμη βάρβαρος λαὸς χωρὶς
φιλοσοφίαν, χωρὶς τέχνας, χωρὶς ἐπιστήμην, χω-
ρὶς βιομηχανίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν αὐ-
τὴν μία μερὶς τοῦ Ἰαπωνικοῦ κράτους ἠθέλησε
ν' ἀποβάλλῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ
υἱοὶ τοῦ βασιλέως τῆς Σένρας ἐβοήθησαν
τοὺς ἐπαναστατήσαντας. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀφ' οὗ
τοὺς ὑπέταξε, ἠθέλησε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς συμ-
μάχους των ἀλλὰ πρὶν ἐκπληρώσῃ τὸ σκεδιδόν
του ἀπέθανε. Τὴν τιμωρίαν ἀνέλαβε τὴν αὐτοκράτειρα
ἡ ὁποία ἀπεβίβασθη μὲ τὸν στρα-
τόν της εἰς τὴν Σένραν. Οἱ δύο ἀντίπαλοι εὐ-
ρέθησαν μετ' ὀλίγον ἀντιμέτωποι. Ὁ βασιλεὺς
τῆς Σένρας ὅταν εἶδε τὴν αὐτοκράτειραν, τῆς
ὁποίας τὴν καλλονὴν περιγράφουν οἱ χρονο-
γράφοι ὡς ἀπαράμιλλον, ἐγονάτισε ἐμπρὸς τῆς
καὶ ἐξήγησε ἀμέσως τὴν εἰρήνην.

Οἱ βασιλεῖς τῆς Κουρέας καὶ τῆς Κουτά-
ρας ἤλθαν ἐπίσης νὰ θανατώσων τὴν ὠραίαν
αὐτοκράτειραν. Οἱ τρεῖς ἡγεμόνες ἐγίναν σύμ-
μαχοι τῆς αὐτοκρατείας, ἡ ὁποία ἔπειτα ἀνε-
χώρησε εἰς τὸ βασίλειόν της.¹

Ἐκτοτε πολλοὶ κάτοικοι τῆς Κορέας μετέ-
βησαν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ὅπου ἔφεραν τὸ ἀλ-
φάβητον, τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας καὶ τὴν
βιομηχανίαν των τὰ ὁποῖα καὶ αὐτοὶ εἶχαν παρα-
λάβει ἀπὸ τὴν Κίναν.

Μετὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ ἡ ζωὴ τῆς Κορέας
περιορίζεται εἰς τὰς ἔριδας τῶν μικρῶν κρα-
τῶν, τὰ ὁποῖα κατεῖχον τὸ ἔδαφος τῆς χερσο-
νήσου. Ὀλίγοι μόνον ἐκστρατεῖαι κατὰ τῆς Κί-
νας, ἡ ὁποία προσεπάθει νὰ προσαρτήσῃ τὴν
Κορέαν εἰς τὸ κράτος της, διακόπτουν τὴν μο-
νότονον ἱστορίαν της.

Κατὰ τὸ 668, ὁ βασιλεὺς τῆς Σένρας προσ-
εβλήθη ὑπὸ τῶν γειτόνων του βασιλέων τῆς
Κουτάρας καὶ τῆς Κουρέας. Προσέφυγε λοι-
πὸν εἰς τὴν Κίναν. Οἱ ἀντίπαλοί του ἐπικαλε-
σθέντες τὴν βοήθειαν τῆς Ἰαπωνίας ἐνίκηθη-
σαν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Κουρέας παρεδόθη εἰς
τοὺς Κινέζους στρατηγοὺς, ὁποῖοι εἶχον καταλά-
βει τὴν πρωτεύουσάν του. Ἐνας ἐκ τῶν στρατη-
γῶν αὐτῶν διωρίσθη διοικητὴς τοῦ βασιλείου.

¹ Κατὰ τοὺς Ἰάπωνας ἱστορικοὺς ἐν τούτοις ἡ αὐ-
τοκράτειρα Λιγκ-γκου-κβο-γκὸ ἐνίκησε τοὺς ἀντιπά-
λους της καὶ ἐπέβαλε εἰς τὴν Κορέαν τὴν πληρωμὴν
ἀποζημιώσεως.

Ἡ Σένρα ἀπαλλαγείσα τῶν ἀντιπάλων της
περιπίπτει εἰς ἐσωτερικὰς ταραχάς. Οἱ βασιλεῖς
τῆς ἐκθρονίζονται ἢ δολοφονοῦνται. Ἡ ἀρχὴ
περιέρχεται ἐναλλάξ εἰς διαφόρους ἀρχηγούς
κομμιάτων. Ἐνας ἐξ αὐτῶν, ὁ Ὁκεν, ἐξέτεινε
τὰ ὅρια τῆς Σένρας καὶ προσήρτησε τὴν Κου-
ρέαν κατὰ τὸ 950.

Κατὰ τὸ 1200, ὁ υἱὸς τοῦ Τσιγκις-Κάν
ἔδωσε εἰς ἕνα τῶν διαδόχων τοῦ Ὁκεν τὸ βό-
ρειον μέρος τῆς χερσονήσου, τὸ ὁποῖον ἡ Κίνα
εἶχε καταλάβει πρὸ ἑξ αἰώνων. Ὁ ἡγεμὼν αὐ-
τὸς ἐβασίλευσε πρῶτος ἐπὶ τῆς Κορέας ὀλο-
κλήρου. Ὁ τελευταῖος αὐτῶν ἠναγκάσθη ὑπὸ
τῶν ὑπηκόων του νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου,
τὸν ὁποῖον κατέλαβε ὁ στρατηγὸς Λι-Σε-Κε
τὸ 1392.

Τὸ ὄνομα τοῦ Λι-Σε-Κε περιβάλλεται ἐπι-
σης ὑπὸ μυθικῶν παραδόσεων. Κατὰ τινὰ ἐξ
αὐτῶν ὁ κινέζος αὐτοκράτωρ Χοῦγκ-βού, ὁ
ἀρχηγὸς τῆς δυναστείας τῶν Μίγγ, τοῦ προ-
εἶπε, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τὴν ἑνδοξον τύχην ἡ
ὁποία τὸν ἀνέμενε. Ἰδοὺ πῶς διηγοῦνται τὰ
κατ' αὐτόν:

Ὁ Λι-Σε-Κε, πρὶν ἀκολουθήσῃ τὸ στρα-
τιωτικὸν στάδιον, ἐσκόπευε νὰ γίνῃ μοναχός.
Εὗρισκετο λοιπὸν ὡς δόκιμος εἰς ἕνα μονα-
στήρι παρὰ τὰ κινεζικὰ σύνορα εἰς τὸ ὄρος
Τσιό-χακού. Μεταξὺ τῶν δοκίμων μοναχῶν
ἦτο καὶ κάποιος Τσου-γιουάγκ-τσάγκ, ταπει-
νῆς καταγωγῆς, υἱὸς χωρικοῦ. Ἐπὶ δέκα ἔτη,
κατὰ ὁποῖα ἔζησαν εἰς τὸ ἴδιον μοναστήρι, δὲν
ἀντήλλαξαν ποτὲ λέξιν.

Μίαν ἡμέραν, ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὰς τα-
πεινωτικὰς ὑπηρεσίας, ποῦ τοῦ ἐπέβαλλον οἱ
μποῦνζ - ἱερεῖς — ὁ Τσου-γιουάγκ-τσάγκ κα-
τέλιπε τὸ μοναστήρι διὰ ν' ἀκολουθήσῃ ἕνα
ἐπαναστατικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐπεχείρει νὰ
ἐλευθερώσῃ τὴν Κίναν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν
Μογγόλων. Τὴν στιγμὴν ποῦ εἰσῆρχετο εἰς τὸ
μοναστήρι ὁ Τσου-γιουάγκ-τσάγκ ὤμωλεσε
πρῶτην φορὰν τοῦ Λι-Σε-Κε: «Θὰ βασι-
λεύσῃς μίαν ἡμέραν εἰς τὴν χώραν ποῦ ἐκτεί-
νεται πρὸς νότον τῶν ὀρέων αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ
ἐγὼ θὰ ἔχω τὸ μερίδιόν μου ἀπὸ τὴν Κίναν».

Ἡ πρόρρησις ἐπραγματοποιήθη κατὰ γράμμα.
Ὁ Τσου-γιουάγκ-τσάγκ ἐγίνε ἀρχηγὸς τῶν
ἐπαναστατῶν καὶ μετὰ νικηφόρον ἐκστρατείαν
κατέλαβε τὸν θρόνον ὀνομασθεὶς Χοῦγκ-βού.
Τὸ ἄλλο ἤμισυ τῆς προφητείας ἐξεπληρώθη ἐπί-
σης· διότι ὁ Λι-Σε-Κε ἐβασίλευσε εἰς τὴν χῶ-
ραν του.

Ὁ Λι-Σε-Κε κατήργησε τὸ ὄνομα Κουρέα,

τὸ ὁποῖον ἄλλως τε ἀνῆκε, ὅπως εἴπομεν, εἰς
ἕνα μόνον μέρος τοῦ βασιλείου, καὶ ὠνόμασε
ὅλην τὴν χερσονήσον Τσιό-Σεν — Αἰθρία τῆς
πρωίας - ὅπως καὶ σήμερον ὀνομάζεται ἡ
χώρα ὑπὸ τῶν κατοίκων της.

Ἡ δυναστεία τοῦ Λι-Σε-Κε βασιλεύει μέ-
χρι σήμερον. Τὸ μεγαλείτερον γεγονός τῶν
νεωτέρων χρόνων εἶναι ὅτι ἡ Κίνα ἀνεγνώρισε
τὴν Κορέαν ἀνεξάρτητον κράτος ἐνῶ πάντοτε
τὴν μετεχειρίσθη ὡς ὑποτελῆ. Ἐν τούτοις τὸ
κινεζικὸν γόητρον ὑφίσταται εἰς τὴν χώραν καὶ
ἡ Κίνα ἔχει προνόμια τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν
ἄλλα κράτη εἰς τὴν Κορέαν.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κορέας πιστεύουν ὅτι ἡ
χώρα των, ὑπὸ τὴν δύναμιν μαγικῆς ἐπηρείας,
δὲν εἶναι ὁποῖα ἐπλάσθη ἐξ ἀρχῆς. Τὰ βουνά,
οἱ ποταμοί, ὅλα ἔχουν μεταβάλῃ τὴν ἀρχικὴν
θέσιν των· πότε συνέβη τὸ παράδοξον αὐτὸ
γεγονός, δὲν εἶναι γνωστόν. Ὁ λαὸς πιστεύει
εἰς αὐτό, ἀφ' οὗ τὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ περίφη-
μος μὲνζ Χα-τίν, ὁ ὁποῖος ἔζη εἰς τὴν Κί-
ναν κατὰ τὸν 9ον ἢ 10ον αἰῶνα.

Ἐνας μοναχὸς τῆς Κορέας, ὀνομαζόμενος
Τὸ-Σου, ἀκούων τὸν φῆμιν τοῦ Χα-τίν,
ἐπῆγε εἰς αὐτὸν διὰ νὰ μάθῃ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν
του τὴν φιλοσοφίαν τῶν Κινέζων τὴν ἀστρο-
νομίαν καὶ τὴν μαγείαν. Ὅταν ἐνόμισε ὅτι
ἔμαθε ἀρκετὰ, ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν
πατρίδα του. Τότε ὁ διδάσκαλός του τοῦ εἶπε:

Γνωρίζω ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὴν Κορέαν
πολλὰ ὄρη καὶ ποταμοὶ ποῦ παρήκουσαν εἰς
τὸν κύριόν των· συνέπεια αὐτοῦ εἶναι ὅτι ἡ
χώρα ὑπέστη ἀλλεπαλλήλους διαιρέσεις καὶ ὅτι
ἀδιακόπως ταρασσεται ἀπὸ συνωμότης. Ἡ γῆ
λοιπὸν εἶναι ἀσθενής· τὸ αἷμα, τὰ νεῦρα της
πάσχουν· δι' αὐτὸ ἀποθνήσκουν οἱ κάτοικοί της
ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, τὴν πείναν καὶ τοὺς πο-
λέμους. Θέλω νὰ θεραπεύσω τὴν ἀσθενεῖαν αὐ-
τὴν τῆς γῆς Δόσετέ μου ἕνα χρόνον τῆς Κο-
ρέας.

Ὅταν ἐπῆρε τὸν χρόνον, τὸν ἐκύτταξε προσ-
εκτικὰ καὶ εἶπε: Ἐπειδὴ τὰ ὄρη καὶ οἱ πο-
ταμοὶ εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, εἶναι
βέβαιον ὅτι ἡ Κορέα θὰ ᾔῃναι τὸ θέατρον πολ-
λῶν πολέμων.

Τότε μὲ μιὰ κονδυλιά ἐσημείωσε 1800 μέρη
ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ ἢ εἰς τὰς ὄχθας τῶν πο-
ταμῶν καὶ εἶπε:

Ὅταν ἡμεθεὶς ἀσθενεῖς, πρέπει γρήγορα νὰ

Καθώς εἶνε κοντότερη ἀπὸ μένα, πηδάει νάγκυ καλιάση τὸν λαιμό μου.

— Εὐα, τσουγκράνισες τὰ χέρια σου.

— Δὲν πειράζει.

Τὸ πρόσωπό της ἀστράφτει.

— Εὐα, ἔχεις μιλήσει μὲ τὸν κ. Μάκ;

— Μιὰ φορὰ μονάχα.

— Τί σοῦ εἶπε; Καὶ σὺ τί τοῦ εἶπες;

— Εἶνε πολὺ σκληρὸς σ' ἐμᾶς, βάζει τὸν ἄνδρα μου καὶ δουλεύει ἡμέρα καὶ νύχτα στὸν μῶλο. Κ' ἐμένα μοῦ δίνει ἓνα σωρὸ δουλιές. Δὲν μὲ πρόσταξε τάχα νὰ κάνω κ' ἐγὼ ἀντρεΐκιες δουλιές;

— Γιατί τὸ κάνει αὐτό;

Ἡ Εὐα χαμήλωσε τὰ μάτια.

— Γιατί;

— Γιατί σ' ἀγαπῶ.

— Μὰ πῶς τὸ ξέρει;

— Τοῦ τὸ εἶπα ἐγώ.

Μείναμε σιωπηλοὶ μιὰ στιγμή, ὕστερα τῆς εἶπα ἐγώ.

— Ἐλπίζω στὸν Θεό, πῶς δὲν θὰ σὲ κακομεταχειρίσθηκε.

— ὦχ! δὲν μὲ πειράζει αὐτό, δὲν μὲ πειράζει καθόλου.

Ἡ φωνή της ἀντηγεῖ στὸ δάσος, σὰν τρεμολιαστὸ τραγουδάκι.

Ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα τὰ φύλλα ὅλο καὶ κιτρινίζουν, τὸ φθινόπωρο πλησιάζει, τὰ στέρια πληθαίνουν στὸ στερέωμα, τὸ φεγγάρι μοιάζει μὲ ἀσημένια σκιά, βουτηγμένη στὸ χρυσάφι. Δὲν ἀρχισε τὸ κρύο ἀκόμα, μονάχα μιὰ δροσερὴ σιγαλιά ἀπλώνεται ὀλόγυρα. Οἱ λόγοι ζωντανεύουν· λὲς καὶ κάθε δένδρο στέκει καὶ συλλογίζεται. Τὰ χαμόδεντρα γεμάτα καρπούς.

Ἦρθαν οἱ εἰκοσιτρεῖς τοῦ Αὐγούστου καὶ τρεῖς νύχτες δοκιμασίας ἀρχίζουν.

ΚΣΤ

Πρώτη νύχτα δοκιμασίας.

Ὁ ἥλιος βασιλεύει στὰς ἐννέα. Ἐνα θαμπὸ σκοτάδι ἀπλώνεται στὴ γῆ· ποῦ καὶ ποῦ κανένα ἀστέρι στὸν οὐρανὸ ὕστερ' ἀπὸ δυὸ ὥρες κάποιον ἀντιφέγγισμα τοῦ φεγγαριοῦ ξεχωρίζει. Πηγαίνω στὸ δάσος μὲ τὸ σκυλί μου, ἀνάβω μιὰ φωτιά ἀπὸ ξερόκλαδα κ' ἡ φλόγα της λάμπει ἀνάμεσα στοὺς κορμούς τῶν ἐλάτων. Παγωνιά δὲν ἔχει.

Ἡ πρώτη νύχτα τῆς δοκιμασίας, λέω μέσα μου.

Μιὰ τρελλὴ χαρὰ μὲ ταράζει, νὰ βροῖσκωμαι τέτοιαν ὥρα σὲ τέτοιο τόπο.

Ἀνθρώποι, ζῶα, πουλιά, πίνω στὴν υἡγιὰ τῆς νύχτας, μέσα στὴ μοναξιά τοῦ λόγγου, πίνω στὴν υἡγιὰ τῆς σκοτεινιάς, στὴν υἡγιὰ τοῦ μουρμουρητοῦ τῶν Θεῶν κάτω ἀπ' τὰ δένδρα, στὴν υἡγιὰ τῆς ἀφραστῆς καὶ ἀπλῆς ἀρμονίας, τῆς σιωπῆς, στὴν υἡγιὰ τῶν πρασίνων καὶ τῶν κιτρινασμένων φύλλων! Ἀδειάζω τὸ ποτήρι μου γιὰ κάθε σημάδι ζωῆς, γιὰ τὸ ρουθούνι τοῦ ζώου, ποῦ τὰκούω νὰ ρουθουνίσῃ μέσα στὰ χόρτα, γιὰ τὸ σκυλί ποῦ μυρίζεται τὸ χῶμα! Ἀδειάζω τρελλὰ τὸ ποτήρι μου γιὰ τὴν ἀγριόγατα ποῦ κάθεται πλαγιασμένη μὲ τὴν κοιλιὰ καὶ φερμάρει τὸ σπουργιτάκι, ἔτοιμο νὰ φτερουγίσῃ στὴ σκιά, ζητώντας τὴν τροφή του. Ἄς πιούμε, ἄς πιούμε, γιὰ τὴν σπλαχνικὴν εὐρήνην, ποῦ πλανάται στὴν πλάσι, ἄς πιούμε γιὰ τὰστρα καὶ τὸ φεγγάρι!...

Σηκόνομαι καὶ τεντώνω ταῦτιά μου. Κανένας δὲν μ' ἀκουσε. Ξανακάθομαι πάλι.

Σπολλάτη, ἀπ' τῆς καρδιάς τὰ βάθη, νυχτιά μου μοναχική, βουνά μου ἐσεῖς καὶ σὺ ὁ σάλαγος τοῦ πελάγου ποῦ ἀντιβουίζεις στὴν ψυχῇ μου, σπολλάτη! Σπολλάτη, ὦ ζωή, ποῦ μοῦ δόθηκες, πνοή μου ἐσύ, χάρι τοῦ Θεοῦ ποῦ μ' ἄφισες νὰ ζήσω αὐτὴ τὴ νύχτα! Ἀφίγκρα-σθῆτε σ' ἀνατολή καὶ δύσι, πανταχοῦ παρῶν ὁ αἰώνιος Θεός. Αὐτὸ τὸ μουρμουρίσμα τῆς σιγαλιάς μοῦ φαίνεται σὰν τὸ κόχλασμα τοῦ αἵματος τῆς παγκοσμίου Πλάσεως, εἶνε ὁ Θεὸς ποῦ ἀνύφανε τὸ ὑφάδι τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς μου. Στὴ φλόγα τῆς φωτιᾶς μου διακρίνω μιὰ κλωστή ἀράχνης· ἀκούω μιὰ βάρκα ποῦ μπαίνει στὸ λιμάνι, καὶ δέρνει τὰ νερά μὲ τὰ κουπιά της· ἓνα βόρειο σέλας γλυστρᾷ στὸν οὐρανὸ κατὰ τὸν βορρᾶ. ὦ! τὸρκόζομαι στὴν ἀθάνατη ψυχῇ μου, δοξάζω τὸν Θεὸ ποῦ βροῖσκομαι ἐδῶ πέρα.

Μεγάλῃ σιωπῇ. Μιὰ κουκουνάρα πέφτει στὸ χῶμα. Λέω ἀπὸ μέσα μου: μιὰ κουκουνάρα ἔπεσε. Τὸ φεγγάρι ψηλώνει στὸν οὐρανὸ· οἱ φλόγες τῆς φωτιᾶς μου τρεμοσβύνουν τριγύρω στὰ μισοκαμένα ξερόκλαδα, ἔτοιμες νὰ σβυστοῦνε. Ἀργά, τὴν νύχτα, γυρίζω στὸ σπιτάκι μου.

Δευτέρα νύχτα δοκιμασίας.

Ἡ ἴδια σιγαλιά, ἡ ἴδια γλυκεῖα ἀτμοσφαῖρα. Ἡ ψυχῇ μου εἶνε συλλογισμένη. Μηχανικῶς διευθύνομαι πρὸς ἓνα δένδρο, κατεβάζω τὸν σκούφο μου στὸ μέτωπό μου κ' ἀκουμπῶ στὸ

δένδρο ἀπάνω, μὲ τὰ χέρια δεμένα πίσω ἀπὸ τὸν λαιμό. Πέφτω σὲ βαθεῖς συλλογισμούς· ἡ λάμψις τῆς φωτιᾶς μου μοῦ καίει τὰ μάτια, καὶ οὔτε τὰ προσέχω κ' ἄν. Πολλὴν ὥρα κάθομαι ἔτσι μὲ τὸ βλέμμα ἀκίνητο· ἐπὶ τέλους μοῦ κόβονται τὰ γόνατα ἀπὸ τὴν κούρασι. Μου-διασμένος κάθομαι καὶ μιῶ μὲ τὸν ἑαυτό μου. Γιατὶ τάχα καθόμουν καὶ κύτταζα τὴν φωτιά, τόσην ὥρα, χωρὶς νὰ κουνήσω ἀπὸ τὴν θέσι μου;

Ὁ Αἴσωπος τεντώνει τ' αὐτιά του, ἀκούει περπατησιές. Ἐρχεται ἡ Εὐα.

— Εἶμαι συλλογισμένος καὶ μελαγχολικὸς αὐτὸ τὸ βράδυ, τῆς λέω.

Ἐκείνη δὲν μοῦ ἀποκρίνεται, ἔτσι ἀπὸ συμπαθεία.

Ξαναλέω:

— Τρία πράγματα ἀγαπῶ. Ἐνα ὄνειρο ἀγάπησ τὴν παλαιά, ἐσένα καὶ αὐτὴν ἐδῶ τὴν γωνίσα τῆς γῆς.

— Καὶ ποῖο ἀγαπᾷς περισσότερο ἀπὸ ὅλα;

— Τὸνειρο.

Ὁ Αἴσωπος, ποῦ γινώρισε τὴν Εὐα, γέρνει τὸ κεφάλι του καὶ τὴν κυττάζει μὲ τὸ πλάγι.

Ἐγὼ τῆς λέγω μέσ' ἀπὸ τὰ δόντια μου. Ἥ

— Σήμερα ἀπάντησα μιὰ κοπέλλα στὸ χέρι τοῦ ἀγαπητικοῦ της. Μ' ἔδειξε μὲ μιὰ ματιὰ στὸν σύντροφό της καὶ κρατοῦσε τὰ γέλια της, ὅταν πέ- ρασα κοντὰ τους.

— Γιατί γελοῦσε;

— Δὲν ἤξεύρω... ἴσως γιὰ μένα. Γιατί μ' ἐρωτᾷς;

— Τὴν ἐγνώριζες;

— Naί, τὴν ἐχαιρέτησα.

— Κ' ἐκείνη σ' ἐγνώριζε ἐσένα;

— Ὁχι... Μὰ γιατί μ' ἐρωτᾷς ὁλοένα; Ἄ- δικα μ' ἐρωτᾷς. Δὲν θὰ σοῦ πῶ τὸνομά της. Σωπάσαμε κ' οἱ δυὸ. Σὲ λίγο τῆς λέγω σιγά.

— Γιατί γελοῦσε μ' ἐρωτᾷς; Εἶνε μιὰ φι- λάρεσκη! Μὰ γιατί γελοῦσε; Μὰ τὸν Χριστὸ δὲν τῆς ἔκαμα τίποτε, γιὰ νὰ γελᾷ μ' ἐμένα.

— Δὲν ἔκαμε καλὰ νὰ γελᾷ μαζί σου.

— Ὁχι, δὲν βλέπω τίποτε κακό. Μὴ τὴν κατηγορῆς. Δὲν ἔκαμε τίποτε κακό, εἶχε δίκαιο ποῦ γέλασε μ' ἐμένα. Σώπα ἐπὶ τέλους, ἀκούς;

Τὰ εἶπα μὲ ὅλα μου τὰ δυνατὰ τὰ λόγια αὐτά. Ἡ Εὐα τρομαγμένη δὲν μ' ἐρωτᾷ πιά αὐτά. Ἡ Εὐα τρομαγμένη δὲν μ' ἐρωτᾷ πιά αὐτά. Ἡ Εὐα τρομαγμένη δὲν μ' ἐρωτᾷ πιά αὐτά.

Ἐγὼ πάλι μετανοῶ γιὰ τὰ σκληρά μου λόγια, πέφτω στὰ πόδια της καὶ τὴν παρακαλῶ:

— Γύρισε στὸ σπῖτι σου, Εὐα. Ἐσένα ἀγαπῶ

περισσότερο ἀπὸ ὅλες. Πῶς εἴμπορῶ νάγαπῶ ἓνα ὄνειρο; Χωράτενα, ἐσένα μονάχα ἀγαπῶ. Γύρισε ὅμως στὸ σπῖτι σου, αὔριο θὰ σὲ ξανα- ἰδῶ. Εἶμαι δικός σου, ξέρε το, μὴν τὸ ξεχνᾷς! Καληνύχτα.

Ἡ Εὐα γυρίζει στὸ σπῖτι της.

Τρίτη νύχτα δοκιμασίας, μιὰ νύχτα ὑπερτά- της ἀγωνίας. Νὰ εἶχε κάνει παγωνιά τοῦλάχισ- στον! Μὰ ποῦ παγωνιά! ὁ ἥλιος, καθὼς ἐβασίλευε, ἄφισε πίσω του μιὰ κουφόβρασι, ποῦ θαρρεῖ κανεὶς πῶς βρίσκεται μέσα σὲ γλιαρὸ τέλμα. Ἀναψα τὴ φωτιά μου μὲ τὰ ξερόκλαδα.

— Εὐα, ἀκουσέ με. Νοιώθει κανένας κάποτε μιὰ εὐχαρίστησι νὰ τὸν σέρνουν ἀπὸ τὴ μύτη. Τὸ φυσικὸ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει κάτι τέτοιες παραξενιές. Ἀφίνει κανένας καὶ τὸν σέρνουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κ' ἂν τὸν ἐρωτήσης τί ἔ- παθε, σοῦ λέει, τρελλαμένος ἀπ' τὴν χαρὰ του: «Μὲ σέρνουν ἀπ' τὴ μύτη!» Βρίσκεται κά- ποιος καὶ τοῦ λέει νὰ τὸν γλυτώσῃ καὶ αὐτὸς δὲν θέλει οὔτε νὰ τὰκούσῃ. Στὸ τέλος τὸν ἐρω- τᾷς: «Μὰ ὑποφέρεται αὐτὸ νὰ σὲ κάνουν ἔτσι;» Καὶ αὐτὸς σοῦ λέει: «Naί, ὑποφέρεται καὶ πολὺ, γιατί λατρεύω τὸ χέρι, ποῦ μὲ σέρ- νει.» Εὐα, ξέρεις τί εἶνε ἡ ἐλπίδα στὸν ἄν-θρωπο;

— Naί, λέω πῶς τὸ ξέρω.

— Εἶνε βλέπεις μοναδικὸ πρᾶγμα, Εὐα, ἡ ἐλπίδα. Ἐνα πρῶτ' ἔξαφνα πέρνει κανένας τὸν δρόμο τῆς ἐξοχῆς μὲ τὴν ἐλπίδα νάπαντήσῃ κάποιον ποῦ ἀγαπᾷ. Τὴν βρίσκει; Ὁχι. Γιατί; Ἀπλούστατα γιατί αὐτὴ εἶχε κάποιαν ἄλλην δουλειά. Γινώρισα στὸ βουνὸ ἓνα γέρο Λά- πωνα. Ἐδῶ καὶ πενήντα ἔξι χρόνια ἦτο τυ- φλὸς καὶ ἦτον ἐβδομηντα χρόνων. Ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα θαρροῦσε πῶς ἔβλεπε καθαρότερα· ἀγοῦσε νὰ καλλιτερεύσῃ μὰ ὅλο καὶ καλλιτέ- ρευνε κ' ἂν δὲν τοῦ τύχαινε τίποτε ἐναντίο, ἔλεγε πῶς μὲ λίγα χρόνια θ' ἄβλεπε τὸν ἥλιο. Τὰ μαλλιά του εἶχαν ἀπομείνει μαῦρα, μὰ τὰ μάτια του εἶχαν ἀσπρίσει. Ὅταν καπνίζαμε τὸ σιγάρο μας, κ' οἱ δύο μας, στὸ καλύβι μου, μοῦ ἱστοροῦσε τὸ τί καὶ τί ἔβλεπε, ποῖν τυ- φλωθῇ. Ἦταν γερὸ κουφάρι καὶ ξερακιανὸς, δὲν ἔδινε πενήντα γιὰ τίποτε, μὰ ἡ ἐλπίδα του ἐλπίδα. Ὅταν σηκώνομουν νὰ φύγω, μὲ συντροφεύε στὸν δρόμο, ὕστερα ἀπλωνε τὰ χέ- ρια δεξιὰ κ' ἀριστερά. «Ἀποδῶ, ἔλεγε, πέ- φτει ἡ νοτιά, ἀποκεῖ ἡ τραμουντάνα. Πρῶτα θὰ πᾶς ὀλότσα ἀποδῶ, παραπέρα θὰ στρίψῃς

ἀποκεῖ». Ἐγὼ τοῦτεγα: «Σωστά, τὰ εἶπες!» Γελοῦσε εὐχαριστημένος καὶ μὲ βεβαίως πενήντα χρόνια προήτερα δὲν θὰ τὰ κατὰ φερνε νὰ τὰ πῇ ἔτσι μὲ τὸ νῖ καὶ μὲ τὸ σῖγμα: — «Λοιπὸν βλέπω καλλίτερα!» Ἐμπαινε στὸ καλύβι του μὲ τὰ τέσσερα, καθότανε στὴ θέσι του κοντὰ στὴ φωτιά, σίγουρος πῶς μιὰν ἡμέρα θαῦρισκε τὸ φῶς του... Εὐα, ἡ ἐλπίδα εἶνε παράξενο πρᾶγμα. Εγὼ, παραδείγμα-τος χάριν, ἔχω τὴν ἐλπίδα πῶς θὰ ξεχάσω τὸ πρόσωπο, ποῦ δὲν ἀπάντησα σήμερα τὸ πρωῒ.

— Τί παράξενα λόγια ποῦ λές!

— Γιατί εἶνε ἡ τρίτη νύχτα τῆς δοκιμασίας μου σήμερα. Αὐριο σοῦ δίνω τὸν λόγο μου, πῶς θὰ εἶμαι ἄλλος ἄνθρωπος. Ἀφισέ με μονάχον τώρα. Αὐριο θὰ εἶμαι ἀγνώριστος, θὰ γελῶ καὶ θὰ σὲ φιλῶ, ὅμορφό μου κοριτσάκι!... Μιὰ νύχτα μοῦ μένει ἀκόμη γιὰ νὰ γίνω ἄλλος ἄνθρωπος. Σὲ λίγες ὥρες, ὅλα θὰ τελειώ-σουν. Καληνύχτα, Εὐα!

— Καληνύχτα.

Ξαπλόνομαι πὶο κοντὰ στὴ φωτιά καὶ καμαρόνω τῆς φλόγης. Μία κουκουνάρα ξεκολ-λάει καὶ πέφτει ἀπ' τὸ κλαδί της, πέφτουν ὕστερα καὶ τὰ ξερόκλαδα, ἀποκαΐδια. Εἶνε νύχτα βαθεῖα. Τὰ μάτια μου σφαλοῦνε.

Σὲ καμμὶαν ὥρα ὅλες μου οἱ αἰσθήσεις σέρονται ἀπὸ ἕναν-κάποιο ρυθμὸ καὶ ἀδελ-φόνονται μὲ τὴ μεγάλη σιγαλιά. Βλέπω τὸ μισοφέγγαρο, παρόμοιο μὲ κάτασπρο σεντέφι, καὶ καθὼς τὸ θωρῶ, τρεμουλιάζω ἀπὸ ἀγάπη καὶ κοκινίζουνε τὰ μάγουλά μου. Μὲ σιγαλὴ κ' ἐρωτικὴ λαλιά, μιλῶ μὲ τὸ ἄστρο, καὶ μοῦ χτυπᾷ ἡ καρδιά μου, σὰν κάποια νὰ μὲ σφίγγῃ ἀγκαλιά... Πέρνει ἄνεμος, μιὰ δύναμι ἀγνώ-ριστη ταραίζει τὸν ἀέρα. Τί τρέχει; Κυττάζω ὀλόγυρά μου καὶ δὲν βλέπω τίποτε. Μιὰ φωνὴ φέρνει τὸ ἀεράκι, σὰν νὰ μὲ καλῇ, ἡ ψυχὴ μου λυγáει σὰν τὸ φυλλοκάλυμο, τρέμω, ἕνα στῆθος ἀόρατο νοιώθω ν' ἀκουμπάῃ στὸ δικό μου, τὰ μάτια μου δακρύζουν. — Θεὸς εἶν' ἐκεῖ κοντὰ καὶ μὲ βλέπει. Κάμποση ὥρα περνᾷ ἔτσι. Γυρίζω, κανένας ἡχὸς στὸν ἀέρα, θαρρῶ πῶς βλέπω ἀπὸ πίσω κάποιον φάν-τασμα ποῦ κρύβεται σιγαλὰ μέσα στὸν λόγγο.

Μιὰ στιγμή πολεμῶ νᾶρθω στὰ συγκαλά μου. Ἀποκαμωμένος ἀπὸ τὴ συγκίνησι, σπα-σμένος ἀπὸ τὴν κούρασι, ἀποκοιμοῦμαι.

Ὅταν ξύπνησα εἶχε ξημερώσει.

Εἶχα περάσει μιὰ δυνατὴ θέρμη καὶ περι-

μενα ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή νὰ μὲ ρῖξῃ κάτω ἢ ἀρρώστεια. Τὰ πράγματα ὅλα τᾶβλεπα ἀνά-ποδα. μὲ τὰ μάτια τοῦ θερμασμένου· μιὰ θλίψη βαρεῖα μοῦ πλάκωνε τὸ στῆθος.

Τώρα, ὅλα πέρασαν.

KZ

Νὰ τὸ φθινόπωρο! Τὸ καλοκαῖρι ὡς ποῦ νᾶρθῃ χάθηκε. Τί λίγο ποῦ κράτησε! Ἐχομε τώρα κρύες ἡμέρες. Κυνηγῶ, ψαρεύω καὶ τραγουδῶ μέσα στὸ δάσος. Κάποιες ἡμέρες μιὰ πυκνὴ καταχνιὰ χύνεται ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης καὶ σκεπάζει μὲ μιὰ θαμπούρα ὅλη τὴν πλάσι. Μιὰ τέτοια ἡμέρα μοῦτυχε καὶ τί. Καθὼς τριγύριζα, ἀποπλανήθηκα πρὸς τὸ δάσος τοῦ Ἀννέξ καὶ βρέθηκα μπροστὰ στὸ σπίτι τοῦ γιατροῦ. Ἦτο πολὺς κόσμος στὸ σπίτι του. οἱ νέοι καὶ τὰ κορίτσια ποῦ εἴ-χαμε πάει τῆς περασμένης στὸ μεγάλο νησί καὶ τὰ νησάκια, ἕνας σωρὸς ξεμυαλισμένοι ἐκεῖ, ποῦ χόρευαν κ' ἔκαναν κάθε λογῆς τρέλλες.

Ἐνα ἄμαξι ἔφερε κάποιον κ' ἐστάθη μπρο-στὰ στὸν φράχτη τοῦ περιβολιοῦ. Ἦταν ἡ Ἐδουάρδα, τὴν πῆρε τὸ μάτι μου. Ἐκείνη ξαφνίσθηκε.

— Γειά σας! εἶπα σιγανά.

Μὰ ὁ γιατρός δὲν μ' ἄφισε νὰ φύγω. Ἦ Ἐδουάρδα δὲν κατέβηκε ἀπὸ τὸ ἄμαξι. Στὴν ἀρχὴ φάνηκε σὰν στενοχωρημένη ποῦ μ' ἔβλεπε. Ὅταν μιλούσα ἐγὼ χαμήλωνε τὰ μάτια. Σιγὰ σιγὰ ξεθάρρυνε καὶ μοῦκαμε κάποιες ἀσήμαν-τες ἐρωτήσεις. Ἦτο κατακίτρινη. Ἦ σταχερὴ καὶ κρύα καταχνιὰ σκέπαζε σὰ βέλο τὸ πρό-σωπό της.

— Εἶχα κάποιον λόγο ποῦ ἦλθα ἐδῶ, εἶπε. Ἐρχομαι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐνορίας δὲν εὐρῆκα κανέναν ἐκεῖ. Μοῦ εἶπαν πῶς εἶσθε μαζεμένοι ἐδωπέρα. Τρέχω τόσην ὥρα μὲ τὴν ἄμαξα γιὰ νὰ σᾶς συντύχω. Αὐριο τὸ βράδυ ἔχομε στὸ σπίτι μιὰ μικρὴ γιορτή, γιὰ τὸν βαρῶνο ποῦ φεύγει αὐτὲς τῆς ἡμέρες. Σᾶς προσκαλῶ ὅλους... θὰ χορέψωμε... αὐριο βράδυ λοιπόν!

Ὅλοι ἔγυραν τὰ κεφάλια κ' εὐχαρίστησαν.

Ἐμένα γύρισε καὶ μοῦ εἶπε ἰδιαιτέρως:

— Θᾶχετε τὴν καλοσύνη νᾶρθετε! Μὴ μᾶς στείλετε, ἔξαφνα, τὴν τελευταία στιγμή κανένα γραμματάκι, πῶς δὲν μπορείτε τάχα!

Μονάχα ἔμένα μοῦ εἶπε αὐτὸν τὸν λόγο.

Σὲ λίγο ἔφυγε.

Ἐπεται συνέχεια.

Μετάφρ. Π. Νρ.

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ. — Μόννα Βάννα.

Πόσα πράγματα ὥραϊα μέσα εἰς τὸ δράμα αὐτό! Πόσαι σκέψεις δι' ἕνα φιλόσοφον θετικιστὴν καὶ πόσαι εἰκόνες γεμάται ἀπὸ ποιήσιν καὶ ἀπὸ ζωὴν, ζωὴν παρμένην ἀπὸ ἕνα κόσμον ποῦ ὀλίγοι μόνον, οἱ ἐκλεκτοί, ἦσαν ἀνέστησαν καὶ ὠνειρεύθησαν! Ἰσως διὰ τοῦτο ἡσθάνθησαν καὶ μία ὑπερόχως λεπτὴ ἀπό-θῃ ἔχρειάζετο καὶ μία ὑπερόχως λεπτὴ ἀπό-δοσις, ἴση πρὸς τὴν καλλονὴν τοῦ ἔργου καὶ τὰς ἀποχρώσεις του τὰς ἀριστοτεχνικάς. Ἰσως διὰ τοῦτο ἡ συγκίνησις τοῦ θεατοῦ δὲν ἔφθανε τὴν συγκίνησιν τοῦ σκεπτομένου ἢ τοῦ ὄνει-ροπόλου. Ἐπειτα ἀπὸ κάθε πρᾶξιν, ἰδίως ἔπειτα ἀπὸ τὴν δευτέραν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐξή-λενε καὶ ὁ μεγαλείτερος ποιητής, ἤθελε νὰ κλείσω τὰ μάτια μου διὰ ν' ἀναπαραστήσω ἀκόμη μέσα μου τὰς μαγευμένας ἐκείνας φρά-σεις, μαγευμένας ἀπὸ ἁρμονίαν μουσικὴν καὶ ἀπὸ ἁρμονίαν χρωμάτων καὶ νὰ παρα-τείνω ἐπὶ πολὺ ἀκόμη τὴν ὥραϊαν εἰκόνα ποῦ ἔβλεπα καὶ τὴν ὥραϊαν εἰκόνα ποῦ μοῦ ὑπέ-βαλλε ὁ ποιητὴς τῆς Μόννα-Βάννας.

Τὴν ὑπόθεσιν τὴν γνωρίζετε ἀπὸ τὴν μετά-φρασιν τοῦ κ. Ξενοπούλου, δημοσιευθεῖσαν πέρυσι εἰς τὰ «Παναθηναῖα». Ἐνθυμηθῆτε τὸν Μάρκον Κολόνναν, τὸν γέροντα πατέρα τοῦ Γουίνδου ἐπιστρέφοντα ἀπὸ τὸ στρατόπε-δον τοῦ Πριγκηβάλλη μὲ τὴν σκληρὰν ἀπάν-τησιν τοῦ νικητοῦ: νὰ μεταβῇ ἡ Βάννα τὴν νύκτα γυμνή, μὲ μόνον τὸν μανδύαν καὶ τὰ σανδάλια της εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Πριγκηβάλλη. Νομίζεις ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἔῃ μέσα εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἐκείνην τὴν πραγματι-κὴν τοῦ πολέμου, τῆς πείνας, τοῦ κινδύνου· τὴν σκέψιν του φωτίζει ἀκόμη ἡ ὁμορφία ἐνὸς ἀγάλματος θεᾶς ποῦ εὐρῆκαν θαμμένον μέσα εἰς τὴν ἄμμον πλησίον τοῦ στρατοπέδου τοῦ Πριγκηβάλλη: «τόσον θαυμασίως ὥραϊον, ποῦ ἂν τὸ ἐβλέπατε, ὦ! θὰ ἐλθμονοῦσατε τὸν πό-λεμον. Ἐσκάψαμεν καὶ παρακάτω· ἐκεῖνος ἦτο· ἕνα βραχίονα· ἐγὼ ἐξέθαψα δυὸ χέρια, τόσον

Μέτεργλικ ὁ συγγραφεὺς τῆς Μόννα-Βάννας.

ἀγνά, τόσον λεπτοκαμωμένα, ποῦ θὰ ἔλεγεσ ὅτι ἔγιναν διὰ νὰ πλάττουν χαμόγελα, νὰ σκορποῦν τὴ δροσιά, νὰ χαϊδεύουν τὸ φῶς... Τὸ ἕνα εἶχε τὴν κάμψιν ἐκείνην ποῦ λαμβά-νουν τὰ ἐλαφρὰ δάκτυλα, ὅταν ἐγγίζουν ἀπαλὰ ἕνα στῆθος· τὸ ἄλλο ἔσφιγγεν ἀκόμη τὴν λα-βὴν ἐνὸς κατόπτρου».

Εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸ τοῦ γέροντος Κο-λόννα βλέπω κάπως, μακρόθεν πολὺ, τὸ πρό-σωπον τοῦ χοροῦ τῶν ἀρχαίων δραμάτων, ἀλλ' ὑποκειμενικώτερον καὶ συνδεδεμένον ἀμε-σώτερον μὲ τὸ ἐξελισσόμενον ἐπὶ τῆς σκηνῆς δράμα: «Ἀλήθεια, Ἐλησιμόνησα ὅτι σεῖς πο-λεμεῖτε, ἐνῶ ἡ ἀνοιξὶς ἀναγεννᾶται, ἐνῶ ὁ οὐ-ρανὸς εἶναι ἰσάρο, ὡς βασιλεὺς ἐξυπνῶν, ἐνῶ ἡ θάλασσα ἀνυψοῦται ὡς κρατὴρ φωτός, τὸν ὅποιον θεὰ αἰθερία προσφέρει εἰς τοὺς θεοὺς τοῦ αἵθέρος, ἐνῶ ἡ γῆ εἶνε τόσον ὥραϊα καὶ ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους...».

Ἀνέπλatta ἤδη, πρὶν ἀνοῖξῃ ἡ αὐλαία τῆς δευτέρας πρᾶξεως, τὴν μοναδικὴν σκηνὴν τῆς συναντήσεως τοῦ Πριγκηβάλλη καὶ τῆς Βάν-νας. Τί αἰσθημα, τί ποιήσις, τί γοητεία! Ὁ κ. Λαρμόν ἀληθινὸς Πριγκηβάλλης, ὁ πολεμιστὴς ὁ ἀνδρείος, ὁ ἀψηφῶν ὅλα, καὶ καμπτόμενος εἰς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ πρώτου ἐρωτὸς του, τοῦ παιδικοῦ, πρὸς τὴν Βάνναν. Ἦ φωνὴ του, αἰ-κινήσεις του ἔχουν ἐλαφρὰ καὶ ποικίλας με-ταπτώσεις καὶ συχνὰ τείνει ν' ἀνέβῃ τὰς βαθ-

Γεωργέττα Δεμπλὰν Μέτεορλιγκ.

μίδας τῆς Τέχνης. Ἡ κυρία Λεμπλὰν μὲ τὴν πλαστικὴν τῆς παράστασιν, μὲ τὴν θερμὴν εἰς τοὺς χαμηλοὺς τόνους φωνὴν τῆς μᾶς δίδει μίαν ὠραίαν ἐντύπωσιν. Καὶ πλέκεται γύρω των ἕνα ἀραχνοῦφραντον ὄνειρον, μὲ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ παρελθόντος τοῦ ἀγνοῦ καὶ ποιητικοῦ, ὅπως καὶ ἰώρᾳ ἀπομένουν, καὶ οἱ δύο, οἱ πρῶτοι δειλοὶ ἑρασταί, μὲ τὰς ἀναμνήσεις τῆς πρώτης των συναντήσεως, μὲ τὴν συνεννόησιν δύο ψυχῶν ποῦ ἐγεννήθησαν ἢ μία διὰ τὴν ἄλλην.

Βάννα. — «Γιατί ἐμεῖς συνεννοούμεθα χω-
ρὶς νὰ λέμε τίποτα . . . Περιέργον αὐτό: καὶ
ὁμως συλλογίζομαι, ὅτι κι' ἐγὼ θὰ ἔκαμνα ὅ,τι
ἔκαμες, ἂν ἀγαποῦσα ὅπως σύ . . . Μοῦ φαίνε-
ται κάποιες στιγμὲς σὰν νᾶμαι ἐγὼ στὴ θέσι
σου, καὶ σὰν ἐσὺ νὰ με ἀκοῦς, καὶ σὰν ἐγὼ
νὰ λέγω αὐτὰ ὅπου μοῦ λέγεις σύ . . . »

Τί ὥραία ποῦ εἶναι ἡ ζωή, ἔτσι ἔρημοι οἱ δύο, μέσα σ' ἓνα στρατόπεδον, κάτω ἀπὸ μίαν σκηνὴν πολεμικὴν, εἰς τὴν σιγὴν τῆς νυκτὸς μέσα, καὶ μὲ τὸν ἀόριστον πόνον ποῦ μετ' ὀλίγα λεπτὰ θὰ χωρισθοῦν. . .

Καὶ τὸ δράμα προχωρεῖ γοργά. Ἡ Πίζα

σώζεται. Ἡ Βάννα μὲ τὸν Πριγκηβάλλην ἐπιστρέφουν. Ἡ Βάννα λέγει εἰς τὸν Γουίδον ὅτι εἶναι ἀγνή ὅπως πρὶν ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ὅτι ὁ Πριγκηβάλλης δὲν τὴν ἤγγισε : « Ἐνα φιλὶ μονάχα τοῦδ' ὡσα ἴστω καὶ μοῦ τὸ ἔδωκεν ὀπίσω . . » Ἀλλ' ὁ Γουίδος δὲν τὴν πιστεύει. Μάτην προσπαθεῖ ἡ Βάννα νὰ τὸν πείσῃ, ὥς ποῦ ἐξαγριόνηται ἡ πληγωμένη τῆς ψυχῆς, καὶ μετὰ τὴν ἄρνησιν αὐτὴν τοῦ Γουίδου χίνεται τώρα ὀρμητικῇ εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ Πριγκηβάλλη :

— Εἶμαι δική σου, σ' ἀγαπῶ . . .

KIMΩN ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Τὸ περὶ Λευκάδος καὶ Ἰθάκης ζήτημα.

Κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐφετινῶν ἀνακοινώσεων ἐν τῇ Γερμανικῇ Σχολῇ ὁ κ. Δαῖρ-
πφελδ εἶχεν ἀναγγεῖλαι ὅτι ἔμελλε προσεχῶς νὰ
προβῇ εἰς λεπτομερῇ ἀνακοίνωσιν τῶν ἀποτε-
λεσμάτων τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπ' αὐ-
τοῦ ἐκτελεσθείσης ἐν Λευκάδι ἀνασκαφῆς, ἧς ἡ
ἡλπίζετο νὰ προκύψῃ τι διαφωτιστικὸν τοῦ
περὶ τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθάκης ζητήματος, καίτοι
ὁ κ. Δαῖρπφελδ στηρίζεται κυρίως εἰς τὸ κεί-
μενον τοῦ Ὀμήρου καὶ ἔξ αὐτοῦ μόνον νομίζει
ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ Ἰθάκη τοῦ Ὀμήρου εἶνε
ἡ σημερινὴ Λευκάς. Τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην
ἔκαμε κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 24 τοῦ παρελ-
θόντος Δεκεμβρίου. Ἡ ἀνασκαφὴ ἐξετελέσθη
δοκιμαστικῶς εἰς πλείστας θέσεις τῆς πεδιάδος,
ἐν ἣ καίτοι τὸ χωρίον Νυδρι, κειμένης κατὰ
τὸ νοτιανατολικὸν μέρος τῆς νήσου παρὰ τὴν
εἴσοδον τοῦ αὐτοῦ μεγάλου λιμένος καὶ ἀντι-
κρὺ τοῦ νησιδρίου *Μαδουρῆς*, τῆς γνωστῆς
ιδιοκτησίας τοῦ Βαλαωρίτου. Ἡ πεδιάς αὕτη
ἀπεδείχθη ὅτι ἀνυψοῦται ταχέως ἐκ τῆς ἁμμου
τῆς καταφερομένης ὑπὸ διαφόρων χειμάρρων,
ὥστε ἴχνη τῆς ἀρχαιότητος εὐρίσκονται μόνον
εἰς μέγα βάθος. Κατὰ τὸ βόρειον πέρας αὐτῆς
εἰς βάθος δύο μέτρων εὐρέθησαν κτίρια καὶ
ἄλλαι ἀρχαιότητες παλαιῶν ἑλληνικῶν χρόνων,
ὑποκάτω δὲ αὐτῶν εἰς βάθος 5-- 6 μέτρων εὐ-
ρέθησαν κτίρια προϊστορικὰ καὶ τάφοι, ἐν οἷς οἱ
νεκροὶ ἔκειντο μετὰ συνεσταλμένον τῶν σκε-
λῶν, ὡς εὐρίσκονται καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις
τόποις κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Τινὰ ἐκ τῶν
προϊστορικῶν τούτων λειψάνων δύναται νὰ
ἀνήκωσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὀμήρου, ἀλλ' ἡ
δοκιμαστικὴ αὕτη ἀνασκαφὴ δὲν ἀπεκάλυψε

εἰμὶ μικρὸν μόνον μέρος αὐτῶν. Κατὰ τὸ ἐρ-
χόμενον ἔρος προεκτεινομένης τῆς ἀνασκαφῆς
ὑπάρχει ἐλπίς νὰ ἀναφανῇ τι σπουδαιότερον.

Συνεδρία τῆς 7 Ἰανουαρίου. — Ὁ κ. Δαιρ-
πφελὶ περιέγραψε τὸ θέατρον τῆς ἀρχαίας πό-
λεως τῆς Θήρας, εὐρεθὲν κατὰ τὰς γνωστὰς ἀνα-
σκαφὰς τοῦ βαρβόνου Ἰλλερ φὸν Γαϊστρυγγεν,
προεισαγωγικῶς ὁμῶς ὠμίλησε καὶ περὶ τῆς
γεωλογικῆς κατασκευῆς τῆς νήσου Θήρας συμ-
φώνως πρὸς τὰς μελέτας τοῦ γνωστοῦ γεωλό-
γου Φίλιππων, ἐπέδειξε δὲ καὶ διαφόρους φω-
τογραφίας τῆς ἀποκρήμνου δυτικῆς παραλίας
τῆς νήσου καὶ τῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει ἀνα-
σκαφῶν. Τὸ θέατρον τῆς ἀρχαίας Θήρας εἶνε
μακρόν, ἰσοῦμενον μάλιστα πρὸς τὸ ἐν τρίτον τοῦ
Διονυσιακοῦ θεάτρου, τὰ δὲ ἐρείλια αὐτοῦ ἀνή-
κουσιν εἰς τρεῖς διαφόρους ἐποχάς, ὥστε ἀπο-
δεικνύεται ὅτι καὶ αὐτὸ τὴν ἐπείτην τῶν αὐτῶν
μετατροπῶν, ὡς πάντα τὰ παλαιότερα θέατρα
ἐκείνης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ
τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ
ἀσκητὴ αὐτοῦ κατασκευασμένη ἐκ κοινῶν ἀνα-
σκαφῶν λίθων φαίνεται ὅτι ἔχει οἰκοδομηθῆ
τερτάτων αἰῶνα, τὸ προσκήνιον δ' αὖ-
κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα, ὡς καὶ τὰ ἐδῶλια τῶν
τῆς πιθανῶς ἤτοι ξυλίνον, ὡς καὶ τὰ ἐδῶλια τῶν
θεατῶν. Κατὰ τὸν Β'. π. Χ. αἰῶνα τὰ ἐδῶλια
κατεσκευάσθησαν μαρμάρινα, τότε δὲ φαίνεται
ὅτι προσετέθη καὶ λίθινον προσκήνιον μετὰ κι-
βίων. Τέλος δὲ κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους
ὄντων νέον προσκήνιον σμικρύνον τὴν
κατεσκευάσθη καὶ ἀποκλείει τὰς παρόδους κατὰ
τὸν τρόπον τῶν Ῥωμαϊκῶν θεάτρων. Ὅθεν καὶ
τὸν τρόπον ἐπικυροῦ ὅσα ἐν γένει περὶ τῶν
τοῦτο τοῦ θεάτρου ἐπικυροῦ ὅσα ἐν γένει περὶ τῶν
ἐλληνικῶν θεάτρων ἔχει γράψει ὁ κ. Δαιρπφελ.
Κατόπιν ὁ κ. Βίλλερ ὠμίλησε περὶ τινος ἐπι-

Κατόπιν ὁ κ. Βύλεμ φωνήσας περὶ τινος ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ ἀποθανόντος Ἀγγλοῦ ἀρχαιολόγου Βέντ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ἑλλάδος, ἐλλίπους δὲ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀριστερῶν. Θάσφ, ἐλλιπούς προέτεινε νέαν συμπλήρωσιν τοῦ ὅτι κ. Βύλεμ προέτεινε νέαν συμπλήρωσιν τοῦ πρὸς ἀριστερὰν ἐλλείποντος μέρους αὐτῆς, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 312 π. Χ. ὅτε ἐν Ἀθήναις ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἐγκατεστάθη κυβέρνησις ὀλιγαρχικῇ, ἣτις ἐβοήθησε καὶ ἐν Θάσφ τὴν ὀλιγαρχικὴν μερίδα ἐναντίον τῶν παραδόσεων τῆς πολιτικῆς τῶν Ἀθηναίων.

Μετ' αὐτὸν ὁ κ. Σράδερ ὁμίλησε περὶ τινος ἐρμαϊκῆς στήλης εὐρεθείσης ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς Περγάμου, φερούσης δὲ ἀνωθεν κεφαλὴν πωγωνοφόρον, ἀρχαιοτρόπου μὲν, ἀλλὰ κατὰ τὰ καίρια τελείως ἀνεπτυγμένης καλλιτεχνικῆς κατασκευῆς. Ἐκ τῆς κάτωθι ὑπαρχούσης ἐπιγραφῆς ἐξάγεται ὅτι ἡ στήλη αὕτη εἶνε ἀντί-

γραφον ρωμαϊκῶν χρόνων τοῦ Προπύλου Ἐρμου τοῦ Ἀλκαμένους, ὅστις φαίνεται ὅτι εἶχε στηθῇ ἐκ τοῖς Προπυλαίοις τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, καίτοι δὲν μνημονεύει αὐτὸν ὁ Πανσανίας. Ἡ ἐργασία τοῦ Ἀλκαμένους ὁμοιάζει πρὸς τὴν τοῦ Φειδίου ἔχουσα τὸ αὐτὸ ἥρεμον ἢν ἄλλ' ἐπιβλητικὸν μεγαλεῖον τῶν ἔργων τοῦ μεγίστου καλλιτέχνου τῆς ἀρχαιότητος. Τοῦ αὐτοῦ ἔρμου τοῦ Ἀλκαμένους ἀντίγραφον εἶνε καὶ οἱ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ εὐρεθέντες ἔρμαϊ, ἀλλ' ἡ ἐργασία αὐτῶν δὲν εἶνε τὸσον τελεία, ὅσον ἡ τοῦ ἐν Περιγὰμῳ εὐρεθέντος ἔρμου. Τὸ εὔρημα ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα, διότι ἔργα μεγάλων καλλιτεχνῶν, ὥς ὁ Ἀλκαμένης, εἶτε πρωτότυπα εἶτε ἀντίγραφα οὕτως ἀσφαλῶς μεμαρτυρημένα, εἶνε σπανιώτατα.

ΧΑΡΙΤΩΝ ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ

ΕΣΒΥΣΕ σιγά σιγά ἡ ζωὴ τοῦ Ροῦδη. Μιά ζωὴ γεμάτη ἀπὸ χάριν καὶ ἀπὸ φῶς. Κ' ἐπροσπάθει καὶ τώρα ἀκόμη, τὰ τελευταῖα του χρόνια, νὰ παλαίῃ μετ' ὁσῶμα ἀόμαχον, μετ' διάνοιαν τοῦ δολέου ἐσκοτεινιάζης, νὰ χύσῃ ἀκόμη τὰς τελευταίας λάμψεις δύνοντος ἄστρου. Ἐξῆταν ἐννέα ἐτῶν, μετ' ὅνομα γνωστὸν εἰς κάθε Ἑλληνα διαβάζοντα καὶ μὴ, μετ' δισάκιον φιλολογικὸν ποικίλον, ἂν ὄχι τόσον βαρὺ εἰς ποσὸν ἄλλ' ὅμως γεμάτον ἀπὸ πνεῦμα σπινθηρίζον καὶ ἀπὸ μελέτην. Εἶναι ἄδικον, μοῦ ἔλεγε σεβαστὸς φίλος μου προχθὲς κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ συγγραφέως, ὅτι οὗ Ροῦδης ἔχασε τόσον καιρὸν εἰς τὴν πολιτικὴν ἀντί ν' ἀφιερωθῇ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν τέχνην. Ἀλλ' ἄρ' αὖ γε ὅλα αὐτὰ τὰ σκορπισμένα παντοῦ ἀρθρα του, αἱ μελέται, μαζὶ μετ' τὰ ὀλίγα του βιβλία, μετ' τὰ διηγήματά του, δὲν ἀποτελοῦν καὶ τώρα κατὰ μεγάλον εἶς τὴν Ἑλλάδα ἡ ὅποια ἠθάνετο μετ' τὸν Ροῦδην μίαν δύναμιν ἐξαιρετικὴν ἐπιβαλλομένην, ρωμαλεάν, Τί ἀναψυχὴ καὶ τί διδασκαλίᾳ ἡ ἀνάγνωσις ἐνὸς ἀρθρου του ἢ μίᾱς του μελέτης; Τί εὐμορφα καὶ τί σοβαρὰ συνεβάζει καὶ κάθε τοῦ ἔργου ἡ σοφία καὶ ἡ εὐφυΐα. Καὶ τὰ μικρότερα πράγματα ἤξευρε νὰ τὸ ζωγραφίσῃ μετ' τὸν ἀτομικὸν του χαρακτῆρα εἰρωνικόν, ἢ σοβαρὸν ἢ εὐφυολογούντα.

Τὰ Παναθήναια, με ἀγάπην πρὸς τὸν φίλον των καὶ ἐκτίμησιν πρὸς τὸν συνεργάτην των τιμοῦν σήμερον με τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμὰς τὸν Ἐμμανουὴλ Ροΐδην.

Εἰς προσεχὲς τεύχος θὰ δημοσιεύσωμεν μελέτην,
περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ συγγραφῆως, ὑπὸ τοῦ κ.
Γρηγορίου Ξενοποῦλου.

Εμμανουήλ Ροΐδης.

Ο αθηναϊκός τύπος περί Ροΐδη.

Η «Νέον Άδελφόν».

Ζη ακόμη έμπρός όλων των θαμώνων της πλατείας του Συντάγματος το λιτόσαρκον εκείνο σώμα, ή κατοική ή ως άγιου της Ιταλικής Αναγεννήσεως με δύο όφθαλμούς εντός των οποίων έσπινθήριζεν ή φλόξ πνεύματος σπανίου, ρίπτοντος μίαν ματιάν εις τας έφημερίδας, περιεχομένου τους φιλικούς όμίλους, άφίνοντος μίαν φράσιν με την χαρακτηριστικήν εκείνην ψυχρότητα του άληθινού prince sans rigue, ή δίδοντος με την συνεσφιγμένην και λεπτήν απόχρωσιν της όμιλίας του ένα χαρακτηρισμόν έκτυπον ως νά ήτο χαραγμένος επί μεταλλίου.

Ήσαν άλλως ή δύναμεις του οί χαρακτηρισμοί αυτοί, οί όποιοι έξωγράφίζαν ολόκληρον άνθρωπον ή εποχήν. Περί του Αχιλλέως Παράσχου είπεν, ότι ήνε «ποιητής άνώτερος του άσματος του». Καί δεν θά υπάρξη πράγματι κρίσις εις τονικωτέρα και άληθεστέρα διά τον ήφαιστειώδη εκείνον βάρον του όποιου την έμπνευσιν έπρόδωκε τούτοις ή μορφή. Διά τον Σουρήν έγραψεν «ότι ήνε ο ποιητικός αντιπρόσωπος της έπικρατούσης πεζότητος» και άν γραφή ή φιλολογική ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος, δεν θά εύρεθι συστηματικώτερον και άληθέστερον έπίγραμμα διά τον ποιήτην του «Ρομηού», τον συνοψίσαντα τα ιδεώδη μιας γενεάς και άνυψώσαντα την πεζότητα του καθημερινού βίου μέχρι της ποιήσεως.

«Σκορίπ».

Ήάν συνελέγοντο επί το αυτό τόσα διηγήματα και τόσαι μονογραφίαι και τόσαι κριτικά και ιστορικά και φιλολογικά μελέται, τας όποιας έσκόρπιζεν εις τας έφημερίδας και τα περιοδικά ο Ροΐδης και έάν

προσετίθεντο ακόμη εις αυτά αί στήλαι ολόκληρων έτών σατυρικής εργασίας του εις τον «Άσμοδαϊόν» και άλλαι τόσαι στήλαι πολιτικών άρθρων, πολιτικών άναποκρίσεων και τόσων άλλων έργων, ο Έμμανουήλ Ροΐδης θά άπετέλει ολόκληρον σειράν εις την βιβλιοθήκην της συγχρόνου έλληνικής λογογραφίας.

«Καιροί».

Μετά του Ροΐδου εκλείπει εις έκ των έπιφανέστερων εύθυμογράφων της νεοελληνικής φιλολογίας.

«Αθήναι».

Ο Ροΐδης δεν ύπήρξεν ούτε μέγας συγγραφεύς, ούτε μέγας δημιουργός. Ήτο όμως ο κατ' έξοχήν άφομοιωτής των ξένων πραγμάτων, ως ήτο και ο καλλιτέχνης ο λαξεύων την φράσιν την έλληνικήν και ένδύων με χρώμα έλληνικόν, πάν ό,τι έκρινεν άξιον ν' αναδημιουργήσῃ.

Ο Ροΐδης όμως εις τον πλούτον των γνώσεών του προσέθετε και θησαυρούς πνεύματος. Άλλά πνεύματος του γραφείου. Ως όμιλητής σπανίως άφινε ν' αναδειχθι ή όλη έκείνη ή κατ' έξοχήν εύγενής γοργότης λεπτής ειρωνείας και εύθύμου διαχύσεως. Από τα έργα του Ροΐδου δεν θά έπιζήσουν πολλά πράγματα άλλως ειμή ως πρότυπον συγγραφικού ύφους. Άν κάτι πρωτότυπον ήχη ήνε τουτο μερικά έκ των «Συριανών» διηγημάτων του ένφ' αντιθέτως τα «Εΐδωλά» του, δηλαδή ή πρό δεκαετίας έκδοθείσα μελέτη αυτού περί γλώσσης, θά μείνη μόνον ως μνημείον περιέργου άγώνος ύπέρ γλώσσης ής την άνυπαρξίαν αυτός ούτος ο συγγραφεύς άπεδέχετο διατυπών τα έπιχειρήματα εις την ώραίαν έλληνικήν. ήτις και καθίσταται άκριβώς άξία προσοχής λόγω του ύφους, και αυτάς ακόμη τας κοινοτοπίας ή τα ήδη ποικιλοτρόπως γνωστά, τα όποια άνέπλαττεν εις Έλληνικά ο συγγραφεύς των Ροΐδης.

«Ευπρός».

Ο βίος του Ροΐδου ύπήρξεν εις άκρον περιπετειώδης και το έργον αυτού περικλείεται μάλλον εις τους τόμους έφημερίδων ή εις τόμους βιβλίων. Ο Ροΐδης θεωρείται ο εισηγητής της λεπτής ειρωνείας, του πνευματώδους και σκαπτικού ύφους εις τον σύγχρονον γραπτόν λόγον. Άλλά και ή πολυμάθεια και ή βαθεία κρίσις δεν ήσαν ολιγώτερον άνεπτυγμένα παρ' αυτόν.

«Τό Άδελφόν».

Και εις την Ελλάδα διό την πτωχήν μας λογοτεχνίαν ύπήρξεν ό,τι εις παλαιότερα έτη έν Γαλλία ο Σεμπέρ και ό,τι βοαδύτερον εις αυτήν ο Ταίν. Εκράτησεν επί πολύ, επί έτη πολλά τα σκήπτρα της κριτικής παρ' ήμιν και δεν πικρήθη ταύτης, παρά όταν το γήρας ήρχισε νά τον θωπεύη και νά τον έναγκαλίζεταί. Ο ποιητής και οί λόγοι μίαν γραμμην του Ροΐδου την έθεώρουν ως κλάδον δάφνης όστις τοίς άπεδίδετο ως άμοιβή των πνευματικών των άγώνων.

«Ακρόπολις».

Διά τον Ροΐδην τον μυθιστοριογράφον, τον διηγηματογράφον, τον κριτικόν, τον πολιτικόν άρθρογράφον, τον μεταφραστήν, τον άπλόνομενον εις όλα τα περιοδικά, τας έφημερίδας και τα ήμερολόγια όσα έξεδόθησαν από το 60 και έντευνθεν, το βιογραφικόν αυτό σημείωμα ήνε πολύ μικρόν διότι ή ιστορία και ο χαρακτηρισμός του έργου του ήνε αυτή ή ιστορία και ο χαρακτηρισμός των Έλληνικών Γραμμάτων μιας 40ετίας.

Εκείνος ο όποιος θά όμιλήσῃ διά τον Ροΐδην θά όμιλήσῃ διά την νεωτέραν πνευματικήν Ελλάδα.

«Εδία».

Όσα περί της καταστάσεως της φιλολογίας μας έγραψεν ο Ροΐδης άποτελοῦσι το μέγιστον έρ-

γον του. Καί ή περί «συγχρόνου έν Ελλάδα κριτικής» μελέτη του άπεκάλυψε το βάθος της κρίσεως και την εύρύτητα της γνώσεως αυτού. Κριτικός δέ μάλλον ή δημιουργός ιδίων φιλολογικών έργων ύπήρξε. Κριτικός, άποδίδων—ίσως και δι' έαυτόν—την φιλολογικήν καθυστέρησιν εις την έλλειψιν του άναγκαίου περιβάλλοντος.

«Ο Νουμάς».

Εκεί όμως που έφάνηκε όλος ο Ροΐδης, εκεί που πολέμησε γερά, νικητής και τροπαιούχος πάντοτε, και γκρέμισε τόσες τενεκεδένιες άξίες, τόσους κουρσάρους της Πολιτείας, των γραμμάτων και της κοινωνίας, εκεί που ο Ροΐδης χτύπησε αλύπητα μά και δίκαια, είναι ο «Λομοδαϊός», τα πρώτα χρόνια του αλησμόνητου αυτού σατυρικού φύλλου του κ. Θέμου Αννίνου. Ο Ροΐδης, ως Θεοτοκοπούλης, άδέλφωκε το σκώμμα και την ειρωνία του με τις ζωντανές έξοχες γελοιογραφικές γραμμές του Αννίνου, κ' έτσι το μολύβι του ένός και ή πένα του άλλου άνοιγαν, σάν δυό σκαπάνες, τον άπύθμενο Καϊάδα που κατρακυλούσαν μέσα του όλες οί άνάτηρες άξίες της τότε εποχής.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΙΣ το Παρίσι άπέθανε ή Άννα Λύντς, γνωστή εις τον φιλολογικόν κόσμον έκ διαφόρων έργων της και μελετών. Οί άναγνώσται των «Παναθηναίων» θά ένθυμούνται την πλήρη παρατηρήσεως αισθητικήν της μελέτην περί Θεοτοκοπούλου, δημοσιευθείσαν κατά το παρελθόν θέρος. Καί ή «Εστία» άλλοτε είχε δημοσιεύσει έν των μυθιστορημάτων της αϊ Κόραι της Ελλάδος, δημοσιευθέν και εις ιδιαίτερον τεύχος. Η φήμη της, ως μίας των εύφεστερων γυναικών αϊ όποιαί γράφουν εις την άγγλικήν, είχε στερεωθή ούσιωδώς κατά τα τελευταία έτη. Συντέλεσε εις τοῦτο και ή δημοσίευσίς εις το γαλλικόν περιοδικόν «Revue de Paris» μεταφράσεως της συγκινητικής άφηγήσεως των άναμνήσεων της παιδικής της ήλικίας. Όσον θλιβερά ήτο και το τέλος του. Άπεβίωσεν εις το Παρισινόν νοσοκομείον Beaujon, μετά έγχείρισιν, την όποίαν κατέστησεν αναπόφευκτον νόσος μακρά και έπιπονωτάτη. Κυρία της άνωτάτης κοινωνικής τάξεως των Παρισίων, έκτιμώσαι την φιλολογικήν άξίαν και την ικανότητά της, επέχον βάλαμον παρηγορίας εις τας τελευταίας ήμέρας της, περικυλούσαι την κλίνη της όμοῦ με δύο άδελφάς της θνησκούσας. Χάρις εις γενναίαν και επίκαιρον συνδρομήν έκ του ταμείου του βασιλέως της Άγγλίας, του όρισμένου διά βοηθήματα εις άξιους ύποστηρίξεως εργάτας της διανοίας, ή άναξιοπαθούσα συγγραφεύς δεν έβασανίζετο θνήσκουσα υπό του φόβου μη λείψη ο έπιούσιος άρτος, εάν την έγχείρισιν επηκολούθει μακρά άνάρρωσις.

Δέν έπρόφθασε νά τελειώσῃ το τελευταίον μυθιστόρημα το όποιον συνέγραφε. Το έθεώρει ή ίδια ως το καλλίτερον των έργων της, την δέ γνώμην της συνεμερίζοντο γνώσται οί όποιοι παρηκολούθουν την εργασίαν της.

Παρεκτός των μυθιστορημάτων της συνέγραψε κριτικάς άξίας πολλού λόγου, μονογραφίαν περί του Meredith, τοῦ έπισημοτέρου των ζώντων Άγγλων μυθιστοριογράφων, έδημοσίευσεν δέ πολλά άρθρα εις άγγλικά περιοδικά, και έχρημάτισεν επί της ανταποκριτής διά την γαλλικήν φιλολογίαν του γνωστού άγγλικού περιοδικού «Academy».

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΤΟ Μουσείον Λούβρ των Παρισίων ήγόρασε τελευταίως ώρασιωτάτην εικόνα του Θεοτοκοπούλου

παριστώσαν τον βασιλέα Φερδινάνδον τον Καθολικόν και την όποίαν δημοσιεύομεν σήμεραν. Η εικών είναι ένα από τα μάλλον ένδιαφέροντα έργα της συλλογής των κ. Γκλέντοερ.

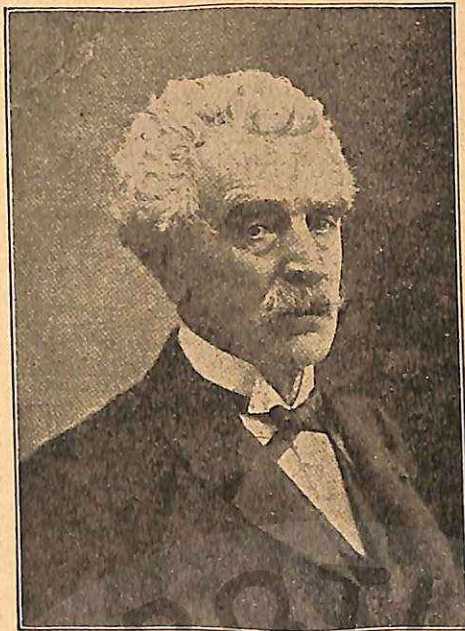
Περί του Θεοτοκοπούλου έδημοσίευσάμεν ήδη πλήρη μελέτην της Άδος Άννας Λύντς εις το τεύχος της 15 Ιουνίου 1903.

Η έν λόγω εικών του Θεοτοκοπούλου είναι το μόνον έργον του έλληνος ζωγράφου εις το Λούβρ.

Ο Λέων Ζερώμ, ο έπιφανής ζωγράφος, ο όποιος έτίμησε την γαλλικήν τέχνην, άπέθανε εις το Παρίσι την 28 Δεκεμβρίου 1903.

Ο Ζερώμ έγεννήθη εις το Βεζούλ — Άνω Σαών — την 11 Μαΐου 1824, όπου όπατήρ του έπηγγέλλετο τον χρυσόχον.

Το 1841 εισήλθε ως μαθητευόμενος εις το εργαστή-

Λέων Ζερώμ.

ριον του Παύλου Δελαρόρ όπου έσπούδασε μέχρι του 1844. Το 1845 συνώδευσεν τον διδάσκαλόν του εις την Ιταλίαν.

Επιστρέψας έκ της Ιταλίας εξέθεσε πρώτην φοράν εις το παρισινόν Σαλόν την «Αλεκτορομαχίαν» του, ή όποία εύρίσκειται ήδη εις το Μουσείον Λουξεμβούργου.

Το 1856 ο Ζερώμ έταξείδευσε εις την Αίγυπτον, όπουθεν ένεπνεύσθη σειράν ώραίων έργων.

Από του 1863 διωρίσθη καθηγητής εις την Σχολήν των Όραίων Τεχνών των Παρισίων.

Θά ήτο μακρά ή απαρίθμησις των έργων του καλλιτέχνη, τα όποια ένέχουν τόλμην σκέψεως και άπομικτότητα εις την σύνθεσιν. Αναφέρω μερικά από τα γνωστότερα: «Ανακρέων», «Μορομαχία μετά χορόν», «Χαίρε Καίσαρ», «Ο Βασιλεύς Κάνδαυλος», «Η Φρόνη από των δικαστών», «Ο Σοκράτης παρὰ τη Ασπασία, ήδη χορεύτρια», «Περίπατος χαρσιών», «Τουρκικόν λουτρόν», «Συνεργασία κλπ».

Ο Ζερώμ κατά τα τελευταία του έτη κατέγινε και εις την γλυπτικήν και έγλυψε τους «Μορομάχους», την «Ομφάλην», την «Τανάγραν» άνήκοντα εις το Μουσείον Λου-

Νέα λόγια τοῦ Χριστοῦ, ἀνάλογα πρὸς τὰ καὶ πρὸ ἐτῶν ἀνακαλυφθέντα.

Νέα Ἐπιτομή τοῦ Τίτου Λιβίου, περιλαμβάνουσα καὶ τὴν ἐπιτομὴν τεσσάρων ἀπολεσθέντων κεφαλαίων αὐτοῦ.

Οἱ πάπυροι τοῦ Φαγιούμ μᾶς ἔδωκαν ἤδη δύο πολυτιμότερα ἔργα: τὴν «Πολιτείαν» τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοὺς «Μίμους» τοῦ Ἡρώδα.

Εἰς τὴν Μόσχαν ἤνοιξαν δύο καλλιτεχνικαὶ ἐκθέσεις, ἡ μία ἔργων συγχρόνων καὶ ἡ ἄλλη παλαιῶν ρώσων καλλιτεχνῶν.

Ὁ ρώσος συγγραφεὺς Ἀντώνιος Τσέχοφ ἔδημοσίευσε ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐορτασθῇ ἡ εἰκοσιπενταετηρὶς τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου, ἡ ὁποία ἄλλως τε συμπληρῶνεται τὸ 1907.

Ἐφιστῶμεν τὴν προσοχήν σας εἰς τὴν Β' καὶ Γ' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ. 17ον τεῦχος περιέχον διπλοῦν πίνακα τῆς Ἑρμοπόλεως καὶ ἄρθρα ἀπὸ τοῦ Λαβάλ μέχρι τοῦ Λυμπεράκης ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τὸ Λαθρεμπόριον, Λάμπρος, Λεβίδης, Λευκοκυττάρωσις, Ληθαργία, Λυμπεράκης.

Ἐκαστον τεῦχος τιμᾶται ἐν Ἀθήναις λ. 80, εἰς τὰς ἐπαρχίας λ. 90, εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δρ. 1. Ἐκδίδται Μπὲκ καὶ Μπάρτ ἐν Ἀθήναις.

ΣΤΡΟΦΕΣ ὑπὸ Χρίστου Βαρλέντη. Ἀθῆναι 1903, Τυπογρ. «Ἡ Νομικὴ» σχ. 16, σελ. 53 δρ. 2.

Ἡ ΛΙΤΑΝΕΙΑ κοινωνικὸν δράμα ὑπὸ Τάκη Χ. Κανδηλώρου. Ἀθῆναι 1903. Τυπογρ. Γεωργίου Φ. Δελαγραμμάτικα σχ. 16ον σελ. 93 δρ. 1.50.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ I. Ν. Σβορώνου. Τόμ. 6ος, τρίτη καὶ τετάρτη τριμηνία 1903. Ἀθῆναι Τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ. Τὸ ἐν Τρίκῃ Ἀσκληπιεῖον ὑπὸ Π. Καστριώτου, Ἀθῆναι 1903, δρ. 2.

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ φωτοτυπικὴ ἀντιγραφή τῶν ἐν αὐτῷ θησαυρῶν μετ' ἐπεξηγητικοῦ κειμένου ὑπὸ I. Ν. Σβορώνου. Τεῦχος 2ον Ἀθῆναι 1903, ἐκδίδται Μπὲκ καὶ Μπάρτ δρ. 14.

ΤΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΜΑΣ ὑπὸ I. Ν. Σβορώνου. Α'. Ἐπὶ νῆτρον ἐξ Ἑρετρίας. Β'. Τὰ Πραξιτέλεια ἀνάγλυφα (ἀναδημοσίευσίς ἐκ τῶν Παναθηναίων). Περσεὺς καὶ Δεινίας, ἐκ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀντικυθέρων (δημοσιευθέντα εἰς τὸ «Ἄστυ» καὶ τὴν «Διεθνή Ἐφημερίδα τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας»). Ἀθῆναι 1904 Τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Ἐκ τῆς Ἐφημερίδος «Τὸ Ἄστυ»

